

LİBERAL MODEL ÖRNEĞİ OLARAK ABD'DE KAR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLARIN GEÇMİŞİ VE MEVCUT DURUMU

Seval ÖZKAN

Adıgüzel Meslek Yüksekokulu
Öğretim Görevlisi

ÖZET

Liberal Refah Devleti Modeli'ne sahip ülkeler içinde gelişmiş bir kar amacı gütmeyen sektör yapısına sahip olan ABD, sektörün gelişimine destek olan yapısı, uzun tarihi geçmişi, gönüllülük bilinci, toplum yararına yönelik çalışma konusunda istekliliği, devlet ile olan güçlü bağları ile diğer ülkelerden farklı ve ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Kar amacı gütmeyen sektör, sosyal harcamaların karşılanması konusundaki desteği, yarattığı ekonomik değer ile GSYİH'ya katkısı, resesyon dönemlerine rağmen istihdam yaratma gücü konusundaki esnekliği, diğer sektörlerle doğrudan veya dolaylı katkıları ile ABD ekonomisi için önem taşıyan bir sektördür.

Anahtar Kelimeler: ABD'de kar amacı gütmeyen sektör, ABD'de kar amacı gütmeyen kuruluşlar

ABSTRACT

The United States is one of the most developed countries in non profit sector among the Liberal Welfare State Regimes. It has a privileged structure with supporting the non profit sector, historical background, consciousness of voluntarism, willingness to work for public utility and strong connections with government. The non profit sector has a great importance for the US economy with meeting the social expenditures, contribution to GDP, flexibility of ability to generate employment during period of a recession and also direct and indirect contributions to other sectors.

Key words: Non profit sector in the US, non profit organizations in the US.

GİRİŞ

Liberal Refah Modelini uygulayan ülkelerden ABD, gelişmiş kar amacı gütmeyen sektörü ile özel bir konuma sahiptir. Sektörün güçlü yanı, devletin oluşumundan bile öncelere dayanan uzun tarihi geçmişi, toplumda yerleşmiş olan gönüllülük bilinci, profesyonellik ile kuruluşların devlet ve özel sektör ile olan güçlü bağından kaynaklanmaktadır.

Bugün ABD’da güçlü kar amacı gütmeyen sektör, sosyal politikaya önemli katkılar sağlamaktadır. Liberal model çerçevesinde her ne kadar sosyal politika üretme açısından piyasa merkezli bir yaklaşım öngörülse de, uygulamada devletin varlığı öncelikli olmak ile birlikte payının azaldığı ve ABD özelinde kar amacı gütmeyen kuruluşların payının da oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bahsekonu kuruluşlar sosyal politika üretme yanı sıra, GSYİH’ya, istihdama, diğer sektörlere sağladığı katkılar ile de dikkat çekmektedir.

Bu çerçevede, Liberal Model bağlamında ABD’de kar amacı gütmeyen kuruluşların geçmişi ve mevcut konumunun değerlendirileceği çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde refah modelleri ve modeller kapsamında ABD’nin konumu, ikinci bölümde liberal refah modeli çerçevesinde kar amacı gütmeyen kuruluşlar, üçüncü bölümde ABD’de sektörün güçlü yapısının nedenleri arasında yer alan tarihsel geçmiş incelenecek, son olarak dördüncü bölümde ABD’de kar amacı gütmeyen kuruluşların bugünü öncelikle sektörde faaliyet gösteren kuruluşlar bazında, ardından rakamsal veriler ile ele alınacaktır.

1. REFAH MODELLERİ ÇERÇEVESİNDE ABD’NİN KONUMU

İlk kez 1941 yılında İngiltere’de Başpsikopos William Temple tarafından “savaşçı devlet (warfare state)” olarak ifade edilen Nasyonal Sosyalist Alman toplumu ile farklılığını ifade etmek üzere İngiliz toplumunu nitelendirmek için kullanılan “refah devleti (welfare state)” kavramının¹ literatürde kullanımının yaygınlaşması Beveridge Raporu ile gerçekleş-

¹ Hagen Schulz-Forberg, “Welfare State”, *Encyclopedia of Global Studies*, Ed. by. Helmut K. Anheier, Mark Juergensmeyer, Victor Faessel, Thousand Oaks, SAGE Publications, 2012, 1783.

miştir.² Refah devleti, Briggs'in tanımı ile bireylere ve ailelere sahip oldukları gelir ve servetten bağımsız olarak asgari bir gelir sağlayan, sosyal risklere karşı koruma sunan, bir ayırım gözetmeksizin tüm vatandaşlara belirli sosyal hizmetlerde en iyi standartları sağlayan devlettir.³ Fujimura, refah devletini sosyal güvenlik sistemi, sistemin yönetiminden sorumlu merkezi ve yerel yönetimler, temel insan hakları mevzuatı, tam istihdamı gerçekleştirmek üzere devlet müdahalesi, kitle demokrasisi olmak üzere beş bileşen ile;⁴ Lindbeck, hane halkına nakdi transferler, sosyal hizmetlerin sübvansiyonu veya doğrudan devletçe sağlanması, fiyat düzenlemeleri, konut politikaları, iş piyasası regülasyonu, iş güvenliği mevzuatı, çevre politikaları ile tanımlamaktadır.⁵ Esping-Andersen ise refah devleti tanımlamasında sadece devletçe sunulan imkanların esas alınmasını yetersiz bulmakta, aile ve piyasanın rolü ile devletin bağlantısını da dikkate almaktadır.⁶

Esping-Andersen refah rejimlerini "temel üçlü sınıflandırma" kapsamında Muhafazakar (Kıta Avrupası) Refah Modeli, Sosyal Demokrat (İskandinav) Refah Modeli ve Liberal Refah Modeli olarak kategorize etmektedir.⁷ Sözkonusu ayırım, sosyal hakların kurumsallaşması, temel ihtiyaçların satın alınan bir mal veya hizmet olarak piyasa dışına çıkarılmasına (de-commodification)⁸ ve toplum-da yaratılan tabakalaşmaya (stratification) dayanmaktadır.⁹

Muhafazakar refah modeli, sağlanan hakların statü ve sınıflara göre farklılıklar içerdiği,¹⁰ sosyal hakların geniş ve piyasadan sağlanan özel refah

² Süleyman Erdal, "Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti Uygulamaları Açısından İsveç Modelinin Değerlendirilmesi" (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s.18.

³ Asa Briggs, "The Welfare State in Historical Perspective", **Welfare Theory and Development**, Ed. Peter Alcock, Martin Powell, SAGE Library of Health and Social Welfare, 2011, p.14.

⁴ Masayuki Fujimura; "The Welfare State, The Middle Class, and the Welfare Society", **Review of Population and Social Policy**, No.9, 2000, p.3.

⁵ Assar Lindbeck, **The Welfare State-Background, Achievements, Problems**, Research Institute of Industrial Economics Working Paper, No.662, 2006, p.2.

⁶ Gøsta Esping-Andersen, **The Three Worlds of Welfare Capitalism**, Princeton University Press, 1990, p.21.

⁷ Süleyman Özdemir, **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, 2.bs., İstanbul, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2007/57, İstanbul, 2007, s.131.

⁸ Meryem Koray, "Görölmek İstenmeyen Gerçek: Sosyal Refah Politikaları ve Demokrasi İlişkisi", **Çalışma ve Toplum**, Sayı:2005/2, 2005, s.37.

⁹ H.J.M. Fenger, "Welfare Regimes in Central and Eastern Europe: Incorporating Post-Communist Countries in a Welfare Regime Typology", **Contemporary Issues and Ideas in Social Sciences**, August 2007, p.6.

¹⁰ Gøsta Esping-Andersen, **a.g.e.**, p.27.

düzenlemelerinin marjinal role sahip olduğu bir modeldir.¹¹ Hristiyan Demokratik doktrinlerin etkisiyle sosyal refahın sağlanmasında aile merkezi bir öneme sahiptir.¹² Geleneksel anlayışın varlığı ile sistem kadınları piyasa faaliyetlerinden dışlayacak ya da piyasa faaliyetlerine girişini sınırlandıracak şekilde tasarlanmakta,¹³ cinsiyet temelinde bir tabakalaşma dikkati çekmektedir.¹⁴ Sosyal sigortadan yararlanma, sisteme sağlanan katkıya bağlı olup, yardımların seviyesi yüksek ancak yararlanma koşulları katıdır.¹⁵

Sosyal demokrat refah modeli, sosyal hizmetlerin sosyal politikanın önemli bir bileşeni olduğu, sunulan nakdi yardımların farklı gelir grupları bazında benzeri nitelik taşıdığı, finansmanın vergileme ile gerçekleştirildiği, temel ihtiyaçların yüksek oranda piyasa dışından sağlandığı, tabakalaşmanın düşük olduğu bir modeldir.¹⁶ Tüm vatandaşlara yüksek bir sosyal koruma sağlamak ve gelir farklılıklarını azaltmak esas olup,¹⁷ devlet temel refah sağlayıcısı konumundadır.¹⁸ Refah programlarından yararlanmada evrensellik ilkesi esas olduğundan,¹⁹ sistemin neden olduğu yüksek maliyetlerin karşılanması refah ve çalışmanın birlikteliğini gerektirmektedir.²⁰ Modelde tam istihdam bir strateji olarak benimsenmiş olup,²¹ işgücüne katılım oranları yüksektir.²² Diğer yandan, çalışmayan kişilere sunulan yardımlar yüksek, genellikle önceki maaş dikkate alınarak ve uzun süreli olarak

¹¹ John Myles, Jill Quadagno; "Political Theories of the Welfare State", **Social Service Review**, March 2002, p.40.

¹² **A.e.**

¹³ Haya Stier, Noah Lewin-Epstein, Michael Braun; "Welfare Regimes, Family-Supportive Policies, and Women's Employment Along the Life-Course", **American Journal of Sociology**, Vol. 106, No. 6, May 2001, p.1733.

¹⁴ Martin Powell, Armando Barrientos; "Welfare Regimes and the Welfare Mix", **European Journal of Political Research**, No.43, p.86.

¹⁵ Caroline Dieckhoener, Andreas Peichl; Financing Social Security: Simulating Different Welfare State Systems for Germany, **IZA Discussion Paper**, No.4135, April 2009, p.8.

¹⁶ Alexander Petring et.al, **Social Democracy Reader 3: Welfare State and Social Democracy**, Friedrich- Ebert- Stiftung, 2012, p.39.

¹⁷ A.j. Soede et.al., Unequal Welfare States: Distributive Consequences of Population Ageing in Six European Countries, Social and Cultural Planning Office, The Hague, June 2004, p.22.

¹⁸ Martin Powell, Armando Barrientos; a.g.e, p.86-87.

¹⁹ Anders Lindbom, "Dismantling the Social Democratic Welfare Model? Has the Swedish Welfare State Lost Its Defining Characteristics?", **Scandinavian Political Studies**, Vol. 24, No.3, 2001, p.175.

²⁰ Esping-Andersen, a.g.e., p.28.

²¹ Robert E. Goodin et.al., **The Real Worlds of Welfare Capitalism**, Cambridge University Press, United Kingdom, 2003, p.249.

²² John D. Stephens, **The Scandinavian Welfare States: Achievements, Crisis and Prospects**, United Nations Research Institute for Social Development, June 1995, p.1.

sağlanmaktadır. Bu durum vergi oranlarının yüksek olmasını ve yeterli aile gelirinin sağlayabilmek üzere kadınların da çalışmasını gerektirmektedir.²³

Liberal model, piyasayı merkezine alan,²⁴ sosyal hakların nispi olarak zayıf ve daha çok varlık testlerine (means-testing) bağlı olduğu bir modeldir.²⁵ Modelin uygulandığı ülkelerde sosyal refaha yönelik kamu harcamalarının düşük olduğu görülmekte,²⁶ sosyal refahın sağlanmasında sivil sektörün önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Emeklilik ödemeleri, işsizlik sigorta ödemelerinin göreceli olarak düşük olduğu modelde, sosyal yardımlar önem taşımaktadır.²⁷ Sağlanan ödemelerin düşüklüğü ve yararlanma şartlarının katılığı kadınların işgücü piyasasına girişini teşvik etmektedir.²⁸ Modelde piyasaya girmede fırsat eşitliği sağlanması, yoksulluğun giderilmesi gibi konularda devletin müdahaleleri kabul edilmekte, ancak müdahaleler evrensel nitelikte olmayıp, sadece muhtaç olanları kapsayacak şekilde yapılmaktadır.²⁹ Genel olarak ve kadınlar bazında işgücüne katılım oranının yüksek olduğu modelde, devletin bu konudaki katkısı marjinal düzeydedir.³⁰

Konu ABD açısından dikkate alındığında; refah modelinde hayırseverlik kuruluşları ile gönüllü vatandaşların katkıları ön plandadır.³¹ Bu kapsamda, ABD sistemi özel refah düzenlemelerinin çok sınırlı olduğu muhafazakar model ile devletin temel refah sağlayıcısı olduğu sosyal demokrat refah modelinden ayırışmakta, piyasayı merkeze alan liberal modelin özel-

²³ A.J. Soede et.al., **a.g.e.**, p.22.

²⁴ Süleyman Özdemir, "Sosyal Gelişim Düzeyleri Farklı Refah Devletlerinin Sınıflandırılması Üzerine Bir İnceleme", **Sosyal Siyaset Konferansları, (Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı)**, Sayı: 49, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, 2005, s.241.

²⁵ Alexander Petring et.al, **a.g.e.**,p.36.

²⁶ Süleyman Özdemir, Zeki Parlak; "The Increasing Importance of the Civil Society Organizations (CSOs)", **First International Symposium on Sustainable Development (ISSD'09)**, Vol: 1, Economy and Management Proceedings, (Editor: H. Padem), June 9–10, 2009, Sarajevo – Bosnia and Herzegovina, p.307.

²⁷ A.J. Soede, **a.g.e.**, p.33-34.

²⁸ Caroline Dieckhoener, Andreas Peichl; **a.g.e.**, p.11.

²⁹ Moira Nelson, John D. Stephens; **Welfare State Regimes and Women's Employment**, Institute for International Integration Studies, Trinity College, Dublin, 16-17 May 2008, p.2.

³⁰ Jon Eivind Kolberg, Gøsta Esping-Andersen; "Welfare States and Employment Regimes", **The Study of Welfare State Regimes**, Ed. by Jon Eivind Kolberg, M.E. Sharpe Inc., USA, 1992, p.23.

³¹ Alberto Alesina, Edward Glaeser, Bruce Sacerdote; **Why Doesn't The US Have A European-Style Welfare State?**, Harvard Institute of Economic Research Discussion Paper, No:1933, 2011, p.12.

liğini taşımaktadır. Amerikan sisteminin diğer bir özelliği, refah programlarından yararlanma konusunda evrenselliğin bulunmamasıdır. Örneğin, genel sağlık sigortası uygulaması yerine, sadece belirli gruplara yönelik ve sınırlı kapsamlı programlar dahilinde sağlık sigortası uygulanmaktadır.³² Benzeri şekilde, işsizlik sigortası sistemi, özellikle Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında çok sınırlı olup, yapılan ödemeler mütevazî düzeyde kalmakta ve tüm çalışanları kapsayıcı nitelikte bulunmamaktadır.³³ Aynı durum aile yardımları için de geçerlidir. ABD, OECD ülkeleri arasında çocuklu ailelerde yoksulluğun en yüksek olduğu ülkeler arasındadır. Bu durum, aile yardımlarının varlık testine dayalı olarak uygulanması ve çocuk bakımı konusundaki yardımların mütevazî düzeyde bulunması ile ilintilidir.³⁴ Bu çerçevede, refah programlarından yararlanmada eşitliğin temel alındığı sosyal demokrat modelden ve geniş sosyal hakların bulunduğu muhafazakar modelden farklı bir yapı görülmekte; sosyal hakların zayıf olduğu ve varlık testlerine bağlı olarak refah sağlanan liberal modelin özellikleri sergilenmektedir. Refah modellerinde aileye yönelik uygulanan politikalar ve piyasa dinamikleri kadınların işgücü piyasasına katılımları üzerinde belirleyici olmaktadır.³⁵ Bu kapsamda, ABD’de kadınlar işgücü piyasasına katılmakta, ancak ücretlendirmede ve iş olanakları bakımından cinsiyete dayalı ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar.³⁶ Belirtilen sistem, geleneksel anlayışın hakim olduğu muhafazakar modelden farklılık göstermekte, kadınların iş piyasasına katılım imkanı bağlamında sosyal demokrat ve liberal model ile örtüşmekte, ancak işgücüne katılım oranının sosyal demokrat model kadar yüksek olmaması nedeniyle liberal modele uygun bulunmaktadır. Amerikan sisteminin bir diğer özelliği, aile yardımları, işsizlik yardımları şeklindeki transferlerin finansmanının vergileme ile sağlanmasıdır. Bu özelliği ile sosyal sigorta man-

³² Jens Alber, **What the European and American Welfare States Have in Common and Where They Differ- Facts and Fiction in Comparisons of the European Social Model and the United States**, WZB Discussion Paper, No: 2009-203, 2009, p.14.

³³ Britta Grell, **Unemployment Compensation in the United States: Provisions and Institutional Changes Since the 1980s**, Life Course Risks Working Paper, No.1, 2011, p.7.

³⁴ Eva M. Garcia- Moran, **Child Care Costs, Female Labor Force Participation and Public Policy**, Job Market Paper, 2010,p.3-4.

³⁵ Stier, Lewin-Epstein, Braun; **a.g.e.**, p.1735.

³⁶ Frances Rosenbluth, Matthew Light, and Claudia Schrag, “The Politics of Low Fertility:Global Markets, Women’s Employment, and Birth Rates in Four Industrialized Democracies”, **American Political Science Association Annual Meeting**, Boston, 28.08.2002, p.6.; ILO, “Factsheet: Women and Gender Inequality in the U.S. Labor Force”, (Çevrimiçi) http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---ilo-washington/documents/genericdocument/wcms_218477.pdf, 16.09.2014.

tığına dayalı muhafazakar modelden ayrılmakta, vergilemenin esas olduğu sosyal demokrat model ve liberal modele uygun görülmektedir. Ancak, bahsekonu sistemde varlık testi uygulamaları, sınırlı yararlanma olanağı sağlandığından vergileme de belirli bir grup ile sınırlı kalmakta,³⁷ bu bakımdan sosyal demokrat refah sisteminden ayrılmaktadır. Sonuç itibarıyla, Amerikan sistemi liberal refah modelinin özelliklerini taşımaktadır.

2. LIBERAL REFAH DEVLETİ MODELİ ÇERÇEVESİNDE KAR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLAR

Kar amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik literatürde çok sayıda kavram ve tanımlama bulunmaktadır. Thayer-Scott bu kuruluşların kar amacı gütmeyen (nonprofit), kar odaklı faaliyette bulunmayan (not-for-profit), gönüllü (voluntary), üçüncü sektör ya da bağımsız sektör (Third or Independent Sector) ve herkesin yararlanabileceği kuruluşlar (Commons) olarak farklı özelliklerini vurgulayan şekilde nitelendirildiğinden söz etmektedir. “Kar amacı gütmeyen sektör”, piyasanın bireylerin faaliyetlerini destekleyecek yapıda olduğuna,³⁸ “kar odaklı faaliyette bulunmayan kuruluşlar” kamusal fayda için faaliyette bulunulduğuna, “gönüllü sektör” kuruluşlara katılımın gönüllü niteliğine ve faaliyet amacının gerçekleştirilmesinde gönüllü istihdamın gerekliliğine, “üçüncü/bağımsız sektör” kamu ve özel sektörden bağımsız bir üçüncü sektörün varlığına, “herkesin yararlanabileceği kuruluşlar” siyaset ve piyasadan bağımsızlığa işaret etmektedir.³⁹ Kar amacı gütmeyen kuruluşlar, kurumsallaşmış, özel sektörde faaliyette bulunan, elde ettiği kârı sosyal amaçla kullanan, faaliyetlerini planlamada bağımsız bir yönetime sahip, gönüllü ve kamusal amaçlı faaliyette bulunan kuruluşlardır.⁴⁰

Kar amacı gütmeyen kuruluşlara duyulan ilgi küreselleşme ve neo-liberal politikalar sonucu sosyal sorunların karmaşıklaşması ve devletin bu sorunlara müdahalede yetersiz kalmasıyla artmıştır.⁴¹ Günümüzde bireysel

³⁷ Caroline Dieckhoener, Andreas Peichl; **a.g.e.**, p.8-11.

³⁸ Paul B. Reed, Valerie J. Howe; “Defining and Classifying the Nonprofit Sector”, **Nonprofit Sector Knowledge Base Project Report**, 1999, p.48.

³⁹ **A.e.**, p. 48-49.

⁴⁰ Süleyman Özdemir, “Kar Gütmeyen Kuruluşlar (KGK) ve Sosyal Refahın Sağlanmasında Artan Rolü”, **Sosyal Siyaset Konferansları**, Sayı: 48, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, s.136.

⁴¹ Aysen Tokol, Yusuf Alper; **Sosyal Politika**, 3.bs., Dora Yayınları, Ekim 2012, s.60.

taleplerin dile getirilmesinde kamuoyu oluşturma, çoğulcu toplumun oluşmasına katkıda bulunma, siyasi organlar ve uluslararası kuruluşlar üzerinde baskı grubu olma, çevre konuları, eğitim hizmetleri gibi alanlarda projelerin oluşturulması ve/veya varolan projelere kaynak sağlama gibi çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedirler.⁴² Bu kapsamda kar amacı gütmeyen kuruluşların çeşitlenmesi ile birlikte farklı şekillerde sınıflandırmaya tabi tutuldukları görülmektedir. Kar amacı gütmeyen kuruluşların sınıflandırılmasına yönelik uluslararası çalışmalar arasında en yaygın olan, faaliyet konuları esasına dayalı tasnif yapan “Uluslararası Kar Amacı Gütmeyen Kurum Sınıflandırması”dır. Belirtilen sınıflandırma kapsamında ana kategoriler,

1. Kültür ve eğlence
 2. Eğitim ve Araştırma,
 3. Sağlık
 4. Sosyal Hizmetler
 5. Çevre
 6. Kalkınma ve Barınma
 7. Hukuk, Savunuculuk ve Politika,
 8. Hayırseverlik Araçları ve Gönüllü Teşvikçileri
 9. Uluslar arası
 10. Din
 11. İş örgütleri, meslek örgütleri ve sendikalar
 12. Diğer
- olarak belirlenmiştir.⁴³

Salamon ve Anheier, refah modelleri ile kar amacı gütmeyen sektör ilişkisini devletin sosyal refah harcamalarına ve kar amacı gütmeyen sektör büyüklüğüne bağlı olarak değerlendirmektedirler.⁴⁴ Esping Andersen’in

⁴² Levent Şahin, Mustafa Öztürk; “Küreselleşme Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye’deki Durumu”, **Sosyal Siyaset Konferansları**, 54. Kitap, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayın No:4743, İktisat Fakültesi Yayın No:596, 2008, s.17-18.

⁴³ Mesut Yeğen v.d., **Türkiye’de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü**, Yaşama Dair Vakıf Vakıf, Nisan 2010, s.62.

⁴⁴ Helmut K. Anheier, Lester M. Salamon; “The Nonprofit Sector in Comparative Perspective”, **The Nonprofit Research Handbook- Second Edition**, Ed. by W.W. Powell and R.Steinberg, Yale University Press, 2006, p.106.

refah rejimi sınıflandırması kapsamındaki bazı ülkelerin kamu sosyal harcamalarının GSYİH içindeki payları Tablo 1’de görülmektedir. Tablo incelendiğinde, genel olarak liberal modeldeki ülkelerin kamu sosyal harcamalarının GSYİH içindeki payının diğer modellere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca, tabloda verilen tüm ülkelerde 2005 yılından 2009 yılına kadar kamu sosyal harcamalarının GSYİH payının arttığı görülmektedir. Belirtilen artış, 2008 küresel krizi etkisi ile düşen GSYİH ve artan işsizlik nedeniyle oluşan sosyal yardım ihtiyaçları sonucunda yapılan sosyal desteklerden kaynaklanmıştır.⁴⁵

Tablo 1: Esping Andersen’in Refah Rejimi Sınıflandırmasına Göre Bazı Ülkelerin Yıllar İtibariyle Kamu Sosyal Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı (%)

	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2009	2010*	2011*	2012*	2013*
LİBERAL REFAH REJİMİ											
Avustralya	10,3	12,2	13,2	16,2	17,3	16,5	17,8	17,9	18,2	18,8	19,5
Kanada	13,7	17,0	18,1	18,9	16,5	16,9	19,2	18,7	18,1	18,1	18,2
İrlanda	16,5	21,1	17,3	18,1	13,4	16,0	23,6	23,7	23,3	22,4	21,6
Yeni Zelanda	17,0	17,6	21,5	18,6	19,0	18,1	21,2	21,3	21,4	22,0	22,4
İngiltere	16,5	19,4	16,7	19,9	18,6	20,5	24,1	23,8	23,6	23,9	23,8
ABD	13,2	13,2	13,6	15,5	14,5	16,0	19,2	19,8	19,6	19,7	20,0
SOSYAL DEMOKRAT REFAH REJİMİ											
Avusturya	22,4	23,7	23,8	26,5	26,6	27,1	29,1	28,9	27,9	27,9	28,3
Belçika	23,5	26,0	24,9	26,2	25,3	26,5	29,7	29,5	29,7	30,5	30,7
Danimarka	24,8	23,2	25,1	28,9	26,4	27,7	30,2	30,6	30,6	30,8	30,8
Norveç	16,9	17,8	22,3	23,4	21,3	21,6	23,3	23,0	22,4	22,3	22,9
İsveç	27,1	29,5	30,2	32,0	28,4	29,1	29,8	28,3	27,6	28,1	28,6
MUHAFAZAKAR REFAH REJİMİ											
Finlandiya	18,1	22,4	24,1	30,7	24,2	26,2	29,4	29,6	29,2	30,0	30,5
Fransa	20,8	26,0	25,1	29,3	28,6	30,1	32,1	32,4	32,0	32,5	33,0
Almanya	22,1	22,5	21,7	26,6	26,6	27,3	27,8	27,1	25,9	25,9	26,2
İtalya	18,0	20,8	19,9	19,8	23,1	24,9	27,8	27,7	27,5	28,0	28,4
OECD-TOPLAM	15,5	17,2	17,6	19,5	18,9	19,7	22,1	22,1	21,7	21,8	21,9

Kaynak: OECD, Social Expenditure Aggregated Data, (Çevrimiçi) http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=SOEX_AGG, 19.07.2014.

* Tahmini veri

⁴⁵ OECD, “Social Expenditure Database (SOEX)”, (Çevrimiçi) http://www.oecd.org/els/soc/social_expenditure_databasesocx.htm, 19.07.2014.

Şekil 1’de sosyal harcamaların GSYİH içindeki payları özel sektör ve kamu sektörü birlikte olmak üzere değerlendirildiğinde, liberal modelde sosyal politika alanında en fazla piyasanın varlığı arzulansa da uygulamada devletin varlığının ağırlıklı olduğu görülmektedir. Ancak özellikle ABD’de özel sosyal harcamalarının GSYİH’ya katkısının oldukça yüksek olduğu dikkat çekici bir durumdur.

Şekil 1: Bazı OECD Ülkelerinin 2009 İtibariyle Özel ve Kamu Sosyal Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı (%)

Kaynak: OECD, Public and private social expenditure in percentage of GDP in 2009, (Çevrimiçi) http://www.oecd.org/els/soc/social_expenditure_databasesocx.htm, 19.07.2014.

Liberal refah modeli refahın sağlanmasında piyasa önceliğine önem vermekte⁴⁶, bu bağlamda modelde kar amacı gütmeyen kuruluşların ayrı bir önemi bulunmaktadır. Liberal görüşe göre, devletin refahın sağlanmasındaki rolü, özel sektörün girmek istemediği hizmet alanlarında rol üstlenmek, piyasaların sağladığı hizmetlere gücü yetmeyenlere yardım sunmak, özel sektörde vatandaşların yararına hizmet sunumunu teşvik etmek

⁴⁶ Süleyman Özdemir, **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, a.g.e., s.382.

olmalıdır.⁴⁷ Konu ABD açısından ele alındığında, dikkat çeken özellik birçok refah modelinin aksine devletin kar amacı gütmeyen kuruluşları yok etmek ya da sınırlamak yerine, onların gelişimini desteklemesidir. Bu durum, ABD’de devlet bürokrasına olan düşmanlık ve pek çok hizmetin özel kuruluşlarca gerçekleştirilmesi ile ilintilidir. Devlet ise finansman desteği ile bu kuruluşların yanında yer almaktadır.⁴⁸

3. TARİHSEL PERSPEKTİFTE ABD’DE KAR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLAR

Amerika’da vergi muafiyetli sektörün (tax-exempt sector) oluşumu devletin oluşumundan önceki zamanda başlamıştır.⁴⁹ Hayırseverliğe yönelik, eğitim amaçlı ve dini amaçlı kuruluşların bir bölümü kolonyal dönemde kurulmuş olmakla birlikte, kar amacı gütmeyen kuruluşlara ait bütünleşik bir sektör oluşumu 1970 yılında gerçekleşmiştir. ABD’de bulunan kar amacı gütmeyen kuruluşların yaklaşık %90’ı 1950 yıllarından beri faaliyettedir.⁵⁰

3.1. 1780 Öncesi Dönem (Kolonyal Dönem)

1600’lü yıllar dini kuruluşların kendilerine tanınan vergi destekleri karşılığında sosyal hizmetleri sağlama görevlerini üstlendikleri yıllar olmuştur.⁵¹ Yoksullara yardım, eğitim gibi kimi hizmetler bunları çok daha uygun maliyetlerle sağlayacak ailelere devredilmiştir.⁵² Diğer yandan, Amerika’da bugünkü anlamdaki özel sektöre 1780’li yıllardan önce rastlanmamakla birlikte; yol bakımı, dini kuruluş inşası gibi kamu yararına hizmetlere vatandaşların kanuni zorlama ve bir çeşit vergileme mantığı ile katıldıkları görülmektedir. Her ne kadar modern anlamdaki kar amacı gütmeyen kuruluşlardan farklılıklar görülse de, bu kuruluşlar karar alma sürecinde kendi kendini yönetim mekanizması olmaları, sahip ya da ortaklarının

⁴⁷ A.e.,s.386.

⁴⁸ Süleyman Özdemir, Halis Başel, Hasan Şenocak; “Sivil Toplum Kuruluşları (STK)’nın Artan Önemi ve Üsküdü’de Faaliyet Gösteren Bazı STK’lar Üzerine Bir Araştırma”, **Sosyal Siyaset Konferansları**, Sayı: 56, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayınları,s.176.

⁴⁹ Paul Arnsberger et.al., “A History Of The Tax-Exempt Sector: An SOI Perspective”, (Çevrimiçi) <http://www.irs.gov/pub/irs-soi/tehistory.pdf>, 19.07.2014.

⁵⁰ Peter Dobkin Hall, “Historical Perspectives ...”, **a.g.e.**, p.3.

⁵¹ David C. Hammack, **Making The Nonprofit Sector In The United States: A Reader**, USA, Indiana University Press,1998, p.4.

⁵² Peter Dobkin Hall, “A Historical Overview ...”, **a.g.e.**, p.33-34.

bulunmaması, kamu kurumları gibi vergi muafiyetlerinin bulunması, hayırseverlik işlerine yönelik olarak bağışları kabul edebilme özellikleri ile modern kar amacı gütmeyen kuruluşlara benzer özellikler taşımışlardır.⁵³

17. yy sonları ile 18. yy. başlarında ucuz hammadde ve yeni pazar olarak görülen kolonilerin İngiliz ticaret sistemine entegrasyonu ile ticarette yaşanan gelişmeler ile çeşitli hastalıkların ülkeler arasında taşınması, nüfus artışları ile büyüyen yoksulluğun yarattığı sorunlar sonucunda kamunun sorumluluk üstlenmesi beklentisi ile karşılıklı yardım esasına dayalı, zengin kesimin fakirleri kolladığı, eğitim ve sağlık hizmetlerinin desteklendiği gönüllü kuruluşlar (voluntary associations) gündeme gelmiştir.⁵⁴

3.2. 1780-1860 Dönemi

18.yy sonları itibariyle Amerika’da gönüllülük (voluntarism) hala tam olarak gelişmemiş, hala birtakım sosyal hizmetler kamu kuruluşlarının yerine getirilmektedir. Hayırseverlik vakıflarına (charitable trust) yönelik yasal altyapının bulunmaması, kuruluşlara yönelik büyük tepkiler özel girişimlerin gelişmemesine neden olmuştur.⁵⁵ Bu dönemin başlarında Amerikalıların çoğu varlıklı özel kuruluşların gücünden endişe ettiklerinden bu kuruluşlara güvenmemişler, bazı eyaletlerde özel hayırseverlik kuruluşlarının (private charity) önüne geçilmeye çalışmıştır. 1792’de hayırseverlik vakıflarının (charitable trusts) kurulmasına izin verilmiş, Virginia eyaletinde 1818’de ilk eyalet üniversitesi kurulmuştur. 1784’te New York eyaletinde “New York Eyalet Üniversitesi İdaresi (Regents of the University of the State of New York)” hayırseverlik, eğitim ve dini kuruluşları gözetim için kurulmuştur. 1820’li yıllarda ise kurumsal bağışları sınırlandırmak üzere kanunlar yürürlüğe konulmuştur.⁵⁶

19.yüzyılın ilk yarısı itibariyle, bakım, sağlık, eğitim gibi hizmetler aile ve toplumun ilkel kurumları tarafından sağlanmakla birlikte, ekonomik ve sosyal değişimin toplumda ve aile bağlarında yarattığı çözülme ile kar

⁵³ Peter Dobkin Hall, “Historical Perspectives...”, **a.g.e.**, p.5.

⁵⁴ Peter Dobkin Hall, “A Historical Overview ...”, **a.g.e.**,p.34.

⁵⁵ Peter Dobkin Hall, “A Historical Overview ...”, **a.g.e.**, p.36.

⁵⁶ Peter Dobkin Hall, “Historical Perspectives ...”, **a.g.e.**, p.7.

amacı gütmeyen kuruluşlara olan ihtiyaç artmıştır.⁵⁷ 19. yy ortalarından itibaren göçmen sayılarındaki artış kar amacı gütmeyen kuruluşlara toplumsal kimlik ve karşılıklı yardım özelliği kazandırmıştır. Amerika'ya yeni göç edenlerin kentleşme ve sanayileşmeye uyumlarını sağlamak üzere önem kazanmışlardır.⁵⁸ 19.yy sonlarına doğru Amerika'da kar amacı gütmeyen kuruluşların yaygınlaşmasıyla, bunları kontrol etmeye yönelik ihtiyaç sonucunda Hayır Kuruluşları Cemiyeti (The Charity Organization Society) faaliyete geçmiş; ancak, cemiyetin sosyal ve ekonomik sorunların çözümü için yetersizliği, bir sanayici olan Andrew Carnegie'yi harekete geçirmiş ve bu hareket 20.yy'da modern vakıfların oluşumunu sağlamıştır.⁵⁹

3.3. 1860-1920 Dönemi

Amerika'da hayırseverlik kuruluşlarının ve yürütülen gönüllülük faaliyetlerinin 1861-1865 İç Savaş Dönemi'nde önemli etkileri görülmüştür. Bu dönemde, savunma bir nevi sosyal faaliyet olarak sivil vatandaşların askerlik eğitimi almaları ile desteklenmiştir. Amerikan Sağlık Komisyonu (The United States Sanitary Commission), Amerikan Hristiyan Komisyonu (The United States Christian Commission) gibi gönüllü gruplarca ordu için gerekli finansmanı sağlamak ve sağlıkla ilgili gereksinimleri karşılamak üzere çalışmalar düzenlenmiştir. Savaş sonrası ise, Amerika'nın güneyinde özgürlüğünü kazanan kölelerin eğitilmeleri için okullarda gerekli eğitimciler gönüllü kuruluşlarca sağlanmıştır.⁶⁰ Bu kapsamda kölelerin eğitilmesi için Freedmen's Bureau adlı kuruluş görevlendirilmiş; eğitimci ihtiyacını kuzeydeki gönüllülerden (gideonites) karşılamıştır. Ancak yeniden yapılandırma dönemi, Ku Klux Klan gibi gönüllü kuruluşların ırkçı politikalar doğrultusunda kullanılması sonucunda başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Zenci bireyler toplumsal yaşamdan dışlanmışlar, güneyden kaçan yüzbinlerce zenci ırksal ayrımcılığa karşı kuzeyde 20. yy başlarında "Siyahi Bireylerin Gelişimi İçin Ulusal Birlik- National Association for the Advancement of

⁵⁷ Peter Dobkin Hall, "A Historical Overview ...", a.g.e., p.39.

⁵⁸ Lester M. Salamon, "Defining The Nonprofit Sector: The United States", **Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project**, no.18, Ed. by Lester M. Salamon and Helmut K. Anheier, USA, 1996, p.2.

⁵⁹ Suat Uğur, **Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri**, Ekin Yayınevi, Ekim 2011, s.27.

⁶⁰ Peter Dobkin Hall, "Historical Perspectives...", a.g.e., p.9-10.

Colored People (NAACP)" adlı kuruluşu kurmuşlardır. Yeniden yapılandırma dönemindeki başarısızlık sonrasında gerçekleştirilen bu tepkiler Amerika'da gönüllülük bilincini ve kamu yararına çalışma olgusunu güçlendirmiştir.⁶¹

3.4. 1920- 1980 Dönemi

Amerika'da devletin ağırlığının genişlediği, Büyük Bunalım'ın yaşandığı 1920-1980 döneminde, gönüllülük esasına dayalı olan ve ekonominin yeniden canlanması için devlet-piyasa ilişkisi temelli bir program uygulanmıştır.⁶² Büyük Bunalım'ın başlarında yoksulluk ve işsizlikle mücadelede özel kuruluşlara yüksek bir sorumluluk verilmiş, ancak büyüyen işsizlik karşısında, Yeni Düzen (New Deal) programı uygulanmaya başlanarak⁶³ bu sorumluluk devlete aktarılmıştır.⁶⁴ Yeni Düzen'in başlangıcında devletten fon sağlayabilen özel kuruluşların bir bölümü, 1933 yılında sadece kamu kuruluşlarının devletten fon sağlayabilmelerine yönelik yapılan yasal değişiklikle kamu kuruluşuna dönüştürülmüştür.⁶⁵

1936 yılında çıkarılan Vergi Kanunu ile firmalara vergiye tabi gelirin %5'ine kadar olan bağışları mahsup etme hakkı tanınması,⁶⁶ vergilendirme politikasının kapsamının işletmeleri de içerecek şekilde genişletilmesi şirketlerin vergi muafiyetinden yararlanabilmek için hayırseverlik işlerine yönelmelerine neden olmuştur.⁶⁷ Böylelikle, 2. Dünya Savaşı sonrasında 80.000 olan hayırseverlik kuruluşlarının sayısı 1960'lı yılların sonuna gelindiğinde 300.000'i aşmıştır.⁶⁸ Büyük Toplum politikaları ile devletin kar amacı gütmeyen kuruluşlardan hizmet satın alması mümkün hale gelmiş,⁶⁹ 1960'lar ile 1970'li yılların başları, devletin sosyal programlara yönelik

⁶¹ Peter Dobkin Hall, "A Historical Overview ...", **a.g.e.**, p.42-43.

⁶² Peter Dobkin Hall, "Historical Perspectives ...", **a.g.e.**, p.17.

⁶³ James R. Kienker, "History of Nonprofit Leadership in the United States: From the Great Depression to the World War II", **Leadership in Nonprofit Organizations: A Reference Handbook**, Ed. by Kathryn A. Agard, USA, Sage Publications, Vol.1, 2011, p.115

⁶⁴ **A.e.**, p.118.

⁶⁵ **A.e.**, p.119.

⁶⁶ Willie Parker, "An Overview Of The Non profit Sector In The United States", (Çevrimiçi) <http://voices.yahoo.com/an-overview-non-profit-sector-united-275128.html>, 19.07.2014.

⁶⁷ Peter Dobkin Hall, "Historical Perspectives ...", **a.g.e.**, p.17-18.

⁶⁸ Kevin A. Hodgkins, "Against the Third Sector as a Contrivance of the State: An Historical and Economic Analysis of Charity as Market Response to Market Need", (Çevrimiçi) <http://mises.org/journals/scholar/hodgkins.pdf>, 19.07.2014.

⁶⁹ Süleyman Özdemir, "Kar Gütmeyen Kuruluşlar (KGK) ve Sosyal Refahın ...", **a.g.e.**, s. 149.

harcamalarını artırdığı bir dönem olmuştur.⁷⁰ 1974 yılında devletin kar amacı gütmeyen sektöre sağlamış olduğu fonlama (23.2 milyar USD), bu kuruluşların sağladığı bağışlar (25.3 milyar USD) ile yaklaşık olarak aynı seviyede gerçekleşmiştir.⁷¹ Bu dönemde, devlet ile kar amacı gütmeyen kuruluşlar arasındaki ilişkinin geliştirilmesi, halkın hayırseverlik faaliyetleri konusunda bilinçlendirilmesi, bu konudaki araştırmaların teşviki, kuruluşların yönetim kalitelerinin artırılmasını sağlamak üzere üst kuruluş niteliğinde “Bağımsız Sektör” kurulmuştur.⁷²

3.5. 1980-2000 Dönemi

Büyük Toplum Programı çerçevesinde sosyal programlara yönelik artan kamu harcamaları 1980’li yılların başında uygulanmaya başlayan neoliberal politikalar doğrultusunda katı bir şekilde düşürülmüş, kar amacı gütmeyen kuruluşlara devlet desteğinin sağlanması yerine direkt olarak bireylere yapılan yardımlar gündeme gelmiştir. Sağlık alanında Medicaid ve Medicare uygulamaları, eğitim alanında üniversitelere ve diğer eğitim kurumları yerine direkt öğrencilere ve ailelerine sağlanan yardımlar bu kapsamda verilebilecek örneklerdir.⁷³

4. ABD’DE KAR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLARIN BUGÜNÜ

Amerika’da kar amacı gütmeyen kuruluşlar, gerek sektörün büyüklüğü gerekse toplum için çalışma konusunda sahip oldukları bilinç ile diğer ayrıcalıklı bir yapıdadır. Bugün ABD, hastaneleri, okulları, üniversiteleri, dünya genelinde milyonlarca üyesi bulunan uluslararası kuruluşları ile kar amacı gütmeyen çok sayıda kuruluşa sahip bir yapıdadır.⁷⁴

⁷⁰ Michael J. Worth, “Nonprofit Management: Principles and Practice”, (Çevrimiçi) http://www.sagepub.com/upm-data/23269_Chapter_1_Overview_of_the_Nonprofit_Sector.pdf, 20.07.2014.

⁷¹ Olivier Zuns, **Philanthropy in America: A History (Politics and Society in Twentieth Century America)**, Princeton University Press, Princeton, 2012, p.234.

⁷² Ruth Lilly Special Collections and Archives, “Independent Sector Records: 1971-1996”, **Indiana University-Purdue University**, Indianapolis, p.2.

⁷³ Michael J. Worth, “Nonprofit Management: Principles and Practice”, (Çevrimiçi) http://www.sagepub.com/upm-data/23+269_Chapter_1_Overview_of_the_Nonprofit_Sector.pdf, 20.07.2014.

⁷⁴ Peter Drucker, “The Third Sector: America’s Non- Market Counterculture”, The Social Contract Press, Volume:1, Number:2, Winter 1990-1991, (Çevrimiçi) http://www.thesocialcontract.com/artman2/publish/tsc0102/article_16.shtml, 20.07.2014.

Konuya yönelik önemli çalışmaları olan Salamon, ABD’de kar amacı gütmeyen sektörün güçlü bir yapıya sahip olmasını, geçmişten gelen gönüllülük bilinci (voluntarism), profesyonellik (professionalism), sivil katılım (civic activism) ile ticari tutum ve piyasa ile olan bağ (commercialism) ile açıklamaktadır.⁷⁵

Salamon, ABD’de kar amacı gütmeyen kuruluşları kamuya hizmet eden kuruluşlar (public-serving organizations) ve üyelerine hizmet eden kuruluşlar (member-serving organizations) olarak sınıflandırmaktadır.⁷⁶ Üyeleri dışında üçüncü kişilere hizmet sunan kuruluşlar “kamuya hizmet sunan kuruluşlar” (hastaneler, üniversiteler gibi); üyelik aidatı ve diğer katkılar ile öncelikli olarak kuruluşları destekleyenlere hizmet sunan kuruluşlar “üyelerine hizmet sunan kuruluşlar” (sendikalar, ticaret birlikleri, sosyal kulüpler, kardeşlik dernekleri) olarak değerlendirilmektedir.⁷⁷

Diğer bir sınıflandırma Amerikan Gelir İdaresi (Internal Revenue Services- IRS)’nin kayıtlarına göre yapılmaktadır. Amerika’da kar amacı gütmeyen kuruluşlar Amerikan Gelir Dairesi (Internal Revenue Services- IRS) tarafından regüle edilmekte, federal vergi kodları ile tanımlanmaktadır.⁷⁸ Kar amacı gütmeyen kuruluşların IRS’e kaydedilmesi ve vergi muafiyetinin sağlanması konusunda kuruluşların gayri safi satış gelirleri önemli bir kriterdir. Gayri safi satış, kar amacı gütmeyen kuruluşların maliyet ya da harcama olarak gösterilmeksizin 1 yıl içinde tüm kaynaklardan sağlamış oldukları tutarların toplamıdır.⁷⁹ Yıllık 5.000 USD ve üzerinde gayrisafi satışı bulunan dini kuruluşlar haricindeki tüm kar amacı gütmeyen kuruluşların IRS’e kayıtlı olması zorunludur.⁸⁰

⁷⁵ Lester M. Salamon, Stephanie L. Geller, Chelsea L. Newhouse; “What Do Nonprofits Stand For?: Renewing The Profit Value Commitment”, **Johns Hopkins University Center For Civil Society Studies**, Listening Post Communique No: 22, December 2012, p.1

⁷⁶ Lester M. Salamon, “The Resilient Sector: The Future of Nonprofit America”, **The State Of Nonprofit America**, Ed. by Lester M. Salamon, Brookings Institution Press, Washington D.C., 2012, p.7.

⁷⁷ Helmut K. Anheier, **Nonprofit Organizations: Theory, Management, Policy**, Routledge Taylor and Francis Group, 2005,p.64.

⁷⁸ Elizabeth T. Boris, “Nonprofit Organizations in a Democracy: Roles and Responsibilities”, **Nonprofits and Government: Collaboration and Conflict**, Ed. by Elizabeth T.Boris, C. Eugene Steuerle, 2nd Edition, USA, The Urban Institute Press, p.3.

⁷⁹ IRS, “Gross Receipts Defined”, (Çevrimiçi) <http://www.irs.gov/Charities-%26-Non-Profits/Gross-Receipts-Defined>, 20.07.2014.

⁸⁰ Elizabeth T. Boris, **a.g.e.**, p.3-4.

Amerikan Gelir Dairesi, vergi muafiyeti tanıdığı şirketleri Internal Revenue Code (IRC) olarak adlandırılan yaklaşık 30 kod ile faaliyet konularına göre+ sınıflamaya tabi tutmaktadır. Bu sınıflamada, kar amacı gütmeyen kuruluşların çoğu kamuya hizmet eden kar amacı gütmeyen kuruluşlar kapsamında, hayırseverlik kuruluşlarından (charitable nonprofits) ve sosyal refah kuruluşlarından (social welfare organizations) oluşmaktadır.⁸¹ Bununla birlikte, sınıflandırmada üyelerine hizmet eden kuruluşlar da yer almaktadır.

4.1. Kamuya Hizmet Eden Kuruluşlar

ABD’de kamuya hizmet eden kuruluşlar gerek kuruluş sayıları, gerekse finansal yapı olarak kar amacı gütmeyen sektörde özel bir konuma sahiptir. Belirtilen kuruluşlar hayırseverlik kuruluşları ve sosyal refah kuruluşları olarak sınıflandırılmaktadır.

4.1.1. Hayırseverlik Kuruluşları

IRS’in sınıflandırmasında 501(c) bölümünde yer alan tüm kar amacı gütmeyen kuruluşlar vergiden muaftır. Ancak, 501(c)(3)-hayırseverlik kuruluşları vergiden muaf olmalarının yanı sıra, bu kuruluşlara bağışta bulunanların yaptıkları bağışları vergiden düşürmelerine olanak tanıyarak fon temininde avantaj sağlamaktadır.⁸²

Hayırseverlik kuruluşlarını temel olarak 3 grupta incelemek mümkündür.

1. Kamusal amaçlı hayırseverlik kuruluşları (Public charities)
2. Özel vakıflar (Private foundations)
3. Özel faaliyetli vakıflar (Private operating foundations)

Kamusal amaçlı hayırseverlik kuruluşları, gelirlerinin önemli bölümünü kamudan (bireyler, kurumlar veya diğer kamusal amaçlı hayırseverlik kuruluşlarından) ya da devletten sağlayan kuruluşlardır.⁸³ Bu kuruluşlara

⁸¹ Michael J. Worth, Nonprofit Management: Principles and Practice, (Çevrimiçi) http://www.sagepub.com/upmdata/23269_Chapter_1_Overview_of_the_Nonprofit_Sector.pdf, 20.07.2014.

⁸² **A.e.**

⁸³ Foundation Group, “What is a 501(c)(3)?” (Çevrimiçi) <http://www.501c3.org/what-is-a-501c3/>, 20.07.2014.

örnek olarak hastaneler, okullar, kiliseler verilebilmektedir.⁸⁴ *Özel vakıflar*, aktif programları olmayan, tek ya da küçük bir grubun bağışlarıyla kurulmuş olan vakıflardır. Aile vakıfları bu kuruluşlara örnek verilebilmektedir.⁸⁵ *Özel faaliyetli vakıflar*, aktif programlarının bulunması nedeniyle kamusal amaçlı hayırseverlik kuruluşlarına benzerken, yönetim gibi nitelikleri itibarıyla özel vakıflara benzemektedirler.⁸⁶

Varlıkları binlerce yıl öncesine dayanan en eski sosyal kuruluşlardan vakıflar⁸⁷ ABD’de çok farklı şekillerde faaliyette bulunmaktadır. Vakıf çeşitlerini aşağıdaki şekilde belirtmek mümkündür.

- *Fon sağlamaya yönelik vakıflar (grant-making foundations):* Ford, Rockefeller, Carnegie, Kellogg gibi belirli amaçlara yönelik faaliyette bulunan kuruluşlara fon sağlayan vakıflardır.
- *Faaliyette bulunan vakıflar (operating foundations):* Okul, hastane, üniversite gibi kendi özel programları doğrultusunda faaliyette bulunan vakıflardır.
- *Topluluk vakıfları (community foundations):* Belirli toplumsal amaçların yerine getirilmesine yönelik fon sağlayan kuruluşlardır.
- *Devlet sponsorlu ya da devletin oluşturduğu vakıflar (government-sponsored or government-created foundations):* Devlet tarafından oluşturulmuş ya da bağış şeklinde kaynak sağlanan veya yapılan faaliyetlere yönelik harcamalara devletin sonradan ödemede bulunduğu vakıflar bu kapsamdadır. ABD’de Inter-American Foundation, Asia Foundation bu tür vakıflardandır.⁸⁸

⁸⁴ IRS, “Public Charities”, (Çevrimiçi) <http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Charitable-Organizations/Public-Charities>, 20.07.2014.

⁸⁵ Foundation Group, “What is a 501(c)(3)?” (Çevrimiçi) <http://www.501c3.org/what-is-a-501c3/>, 20.07.2014.

⁸⁶ Foundation Group, “What is a 501(c)(3)?” (Çevrimiçi) <http://www.501c3.org/what-is-a-501c3/> (20.07.2014); Michael J. Worth, Nonprofit Management: Principles and Practice, (Çevrimiçi) http://www.sagepub.com/upm-data/23269_Chapter_1_Overview_of_the_Nonprofit_Sector.pdf, 20.07.2014.

⁸⁷ Helmut K. Anheier, **Nonprofit Organizations: Theory, Management, Policy, a.g.e.**, p.302.

⁸⁸ **A.e.**, p.305-306.

4.1.2. Sosyal Refah Kuruluşları

501(c)(4) kodu ile tanımlanan sosyal refah kuruluşları, 501(c)(3) kodlu kuruluşlarla benzeri amaçlarla faaliyet gösteren, ancak faaliyetlerini gerçekleştirirken yasama sürecini etkilemek gibi sınırsız lobicilik faaliyetlerinde de bulunabilen kuruluşlardır.⁸⁹ Bununla birlikte, hayırseverlik kuruluşları gibi bağışta bulunanlara vergi indirimi imkanı sunmamaktadırlar.⁹⁰

Kamuya hizmet sunan kuruluşlar, Salamon'ın sınıflandırması ile fon sağlayan araçlar, kiliseler, hizmet sağlayıcılar ve aksiyoner kurumlar olarak incelenmektedir. *Fon sağlayan araçlar*, sağladıkları finansal kaynakları belli amacın gerçekleştirilmesine yönelik faaliyette bulunan kuruluşlara sunmaktadırlar. Örneğin, Amerikan Kansere Savaş Cemiyeti (American Cancer Society) kansere savaş ile ilgili faaliyette bulunan kuruluşlara destek sağlamaktadır.⁹¹ *Kiliseler*, hayırseverliğe yönelik eğitim vb. faaliyetlerde bulunmaları, politik kampanyalara katılmamaları, faaliyetlerini yasaları etkileme amacıyla yürütmemeleri, kamu politikalarına aykırı faaliyette bulunmamaları şartlarıyla IRS'in 501(c)(3) kodu kapsamında vergiden muaf olabilmektedirler.⁹² *Hizmet sağlayıcılar* kapsamında, kamu yararına hayırseverlik kuruluşları (public charities) olarak nitelendirilebilecek okullar, üniversiteler, hastaneler, müzeler vb. kuruluşlar faaliyet göstermektedir.⁹³ Bahsekonu kuruluşlar, özel vakıflardan fonlama kaynakları açısından farklılık içermektedir. Özel vakıflar, bir aile ya da şirketin bağışı şeklinde tek kaynaktan fon sağlarken, kamu yararına hayırseverlik kuruluşları devlet, vatandaşlar, şirketler, diğer kamu yararına hayırseverlik kuruluşları, özel vakıflar, faaliyetleri dolayısıyla elde ettikleri fonlar olmak üzere çeşitli kaynaklardan fon sağlamaktadırlar.⁹⁴ *Aksiyoner kurumlar*,

⁸⁹ Lester M. Salamon, "Defining The Nonprofit Sector: The United States", **a.g.e.**, p.16.

⁹⁰ Michael J. Worth, Nonprofit Management: Principles and Practice, (Çevrimiçi) http://www.sagepub.com/upm-data/23269_Chapter_1___Overview_of_the_Nonprofit_Sector.pdf, 20.07.2014.

⁹¹ Lester M. Salamon, "Defining The Nonprofit Sector: The United States", **a.g.e.**, p.14-15.

⁹² IRS, "Tax Guide For Church and Religious Organizations: Benefits and Responsibilities Under the Federal Tax Law", (Çevrimiçi), <http://www.irs.gov/pub/irs-pdf/p1828.pdf>, 20.07.2014.

⁹³ Lester M. Salamon, "Defining The Nonprofit Sector: The United States", **a.g.e.**, p.16.

⁹⁴ IRS, "Public Charities", (Çevrimiçi) <http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Charitable-Organizations/Public-Charities>, 20.07.2014.

seçimleri etkilemeye yönelik faaliyette bulunan kuruluşlardır. Destekledikleri adayların kampanyaları için katkıda bulunmaktadır.⁹⁵

4.2. Üyelerine Hizmet Veren Kuruluşlar

Üyelerine hizmet veren kuruluşlar, IRS çatısı altında iş ve meslek kuruluşları kapsamında 501(c)(6) kodu ile ticaret odaları, ticari birlikler gibi kuruluşlar; 501(c)(5) kodu ile işçi ve tarım örgütleri gibi kuruluşlar; 501(c)(4) kodu altında yer alan işçilere ait yerel kuruluşlar; 501(c)(7) kodu altında sosyal kuruluşlar, kardeşlik kuruluşları ve hobi kuruluşları; karşılıklı yardım kuruluşları kapsamında 501(c)(15) kodu ile karşılıklı sigorta kuruluşları, emeklilik fonları, yasal hizmet kuruluşları şeklindeki kuruluşlar; 501(c)(13) kodu ile cenaze işlerine yönelik şirketler ve 501(c)(14) kodu ile kredi birlikleri olarak sıralanmaktadır.⁹⁶

Bu kapsamda *sosyal kuruluşlar (social clubs)* eğlence, hobi ve benzeri amaçlar ile faaliyette bulunan kuruluşlardır.⁹⁷ Öğrenci kulüpleri, spor kulüpleri, üyelerine sosyal imkanlar sağlayan kulüpler ve hobi kulüpleri bu kapsamdadır.⁹⁸ *İş ve mesleki kuruluşları (business associations)* kapsamında ticaret odaları, ticaret birlikleri, profesyonel futbol birlikleri (professional football leagues), gayrimenkul kurulları (real estate boards) bulunmaktadır.⁹⁹ *İşçi ve tarım örgütleri* ise, vergiden muaf statüde değerlendirilmeleri için üyelerine kurum kazançlarından bir fayda sağlamayan, faaliyetleri kuruluşların çalışma koşullarını iyileştirmeye yönelik olan kuruluşlardır. Ana faaliyetleri olmamak kaydı ile ve oluşan harcamaların vergiden muaf olabilmesi koşuluyla siyasi faaliyetlere katılabilmektedirler.¹⁰⁰ *Kar gütmeyen sigorta şirketleri*, üyelerinden sağla-

⁹⁵ „Political Action Committees, (Çevrimiçi) <http://www.taxfreecharity.com/politicalactioncommittees.htm>, 20.07.2014.

⁹⁶ Lester M. Salamon, "Defining The Nonprofit Sector: The United States", **a.g.e.**, p.16-17.

⁹⁷ IRS, Exempt Purposes: Code Section 501(c)(7), [http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Exempt-Purposes-Code-Section-501\(c\)\(7\)](http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Exempt-Purposes-Code-Section-501(c)(7)), 20.07.2014.

⁹⁸ IRS, "Examples of Tax-Exempt Social & Recreational Clubs", (Çevrimiçi) <http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Examples-of-Tax-Exempt-Social-and-Recreational-Clubs>, 20.07.2014.

⁹⁹ IRS, "Types of Organizations Exempt Under Section 501 (c)(6)", [http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Types-of-Organizations-Exempt-under-Section-501\(c\)\(6\)](http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Types-of-Organizations-Exempt-under-Section-501(c)(6)), 20.07.2014.

¹⁰⁰ IRS, "Labor and Agricultural Organizations", (Çevrimiçi) <http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Labor-and-Agricultural-Organizations>, 21.07.2014.

dıkları gelirlerin yönetilmesine yardım gibi yarar amaçlı ve kaza, hastalık, ölüm gibi risklere karşı önlem amaçlı olarak faaliyette bulunmaktadır.¹⁰¹

4.3. Rakamlarla ABD’de Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar

ABD’de kar amacı gütmeyen kuruluşlar, kuruluş sayıları, finansal yapıları, GSYİH’ya katkıları, istihdam ve ücretler, gönüllü çalışma alanları yönlerinden değerlendirilecektir.

4.3.1. Kuruluş Sayıları ve Finansal Yapıları

ABD’de 2013 itibariyle 1.4 milyon adet kar amacı gütmeyen kuruluşun IRS’e kayıtlı bulunduğu, bu kuruluşlar içinde ağırlıklı payın (%67) kamusal amaçlı hayırseverlik kuruluşlarından oluştuğu ve 10 sene öncesine göre kar amacı gütmeyen kuruluşlar içinde sayı itibariyle paylarını %22,6 oranında artırdıkları Tablo 2’de görülmektedir. Kamusal amaçlı hayırseverlik kuruluşları içinde 959 bin adedi IRS’e kayıtlı durumda iken, dini kuruluşların yaklaşık yarısını oluşturan 385 bin adet kuruluş IRS’e kayıtlı bulunmamaktadır. 2013 itibariyle, kar amacı gütmeyen kuruluşlar arasında %6.8 paya sahip olan (96 bin adet) özel vakıfların fon sağlama işlevlerinin ön planda olduğu görülmektedir. Diğer kar amacı gütmeyen kuruluşlar içinde en yüksek payı sivil örgütler ve sosyal refah kuruluşları oluşturmakta olup, 2013 itibariyle 81 bin adet kuruluş bu kapsamda yer almaktadır.

¹⁰¹ US Legal Definitions, “Benevolent Insurance Company Law and Legal Definition”, (Çevrimiçi) <http://definitions.uslegal.com/b/benevolent-insurance-company/>, 21.07.2014.

Tablo 2: 2003 ve 2013 Yıllarında Türlerine Göre Kar Amacı Gütmeyen Kuruluş Sayıları

	2003		2013		%
	Kuruluş sayısı	% Pay	Kuruluş sayısı	% Pay	
Kar amacı gütmeyen kuruluşlar	1.368.332	100,0%	1.422.270	100,0%	3,9%
501(c)(3) Kamusal amaçlı hayırseverlik kuruluşları	783.020	57,2%	959.776	67,5%	22,6%
501(c)(3) Özel vakıflar	103.387	7,6%	96.604	6,8%	-6,6%
Diğer 501(c) Kar amacı gütmeyen kuruluşlar	481.925	35,2%	365.890	25,7%	-24,1%
501(c)(3) Kamusal amaçlı hayırseverlik kuruluşları	783.020	57,2%	959.776	67,5%	22,6%
IRS'e kayıtlı bulunan kamusal amaçlı hayırseverlik kuruluşları (kayıtlı dini kuruluşlar dahil)	783.020	57,2%	959.776	67,5%	22,6%
IRS'e raporlama yapan kamusal amaçlı hayırseverlik kuruluşları	300.824	22,0%	650.759	45,8%	116,3%
Faaliyette bulunan kuruluşlar	260.537	19,0%	576.757	40,6%	121,4%
Desteklemede bulunan kuruluşlar	40.287	2,9%	74.002	5,2%	83,7%
IRS'e raporlama yapmayanlar veya 25.000 USD altında gayrisafi satış geliri bulunanlar	482.196	35,2%	309.017	27,1%	-35,9
Dini kuruluşlar (yaklaşık yarısı IRS'e kayıtlıdır)	-	0,0%	385.874	27,1%	
501(c)(3) Özel vakıflar	103.387	7,6%	96.604	6,8%	-6,6%
Faaliyette bulunmayıp fon sağlayan kuruluşlar	99.107	7,2%	91.337	6,4%	-7,8%
Faaliyette bulunanlar	4.280	0,3%	5.267	0,4%	23,1%
Diğer 501(c) Kar amacı gütmeyen kuruluşlar	481.925	35,2%	365.890	25,7%	-24,1%
Sivil örgütler, sosyal refah kuruluşları vb	119.772	8,8%	81.192	5,7%	-32,2%
Kardeşlik kuruluşları	99.082	7,2%	61.620	4,3%	-37,8%
İş ve meslek kuruluşları	71.054	5,2%	62.033	4,4%	-12,7%
İşçi örgütleri ve tarım örgütleri	58.477	4,3%	45.537	3,2%	-22,1%
Sosyal kulüpler ve hobi kulüpleri	56.335	4,1%	45.545	3,2%	-19,2%
Gazilere yönelik kuruluşlar	34.172	2,5%	29.790	2,1%	-12,8%
Diğer kar amacı gütmeyen kuruluşlar	43.033	3,1%	40.173	2,8%	-6,6%

Kaynak: NCCS, Statistics, (Çevrimiçi) <http://nccsweb.urban.org/PubApps/profile1.php?state=US>, 21.07.2014.

Urban Institute'nin 2012 yılı raporuna göre, ABD'de 2012 yılında IRS'e kayıtlı yaklaşık 1.6 milyon kar amacı gütmeyen kuruluş bulunmaktadır, küçük kuruluşlar (yıllık 5.000 USD'dan az gelir elde edenler) gibi kayıtlı olmayanlar ile birlikte sayıları 2.3 milyon adete ulaşmakta ve her 175 Amerikalıya 1 kar amacı gütmeyen kuruluş düşmektedir.¹⁰² Rapora göre, 2010 yılı için IRS'e kayıtlı kar amacı gütmeyen kuruluşların yaklaşık %40'ı (618.062 adet) finansal getiri bildiriminde bulunmuştur.¹⁰³

Tablo 3: 2000-2010 Döneminde Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Sayısı Finansal Yapısı

	2000	2005	2010	Değişim (%) 2000-2010	Değişim (%) (Enflasyondan arındırılmış)
Gelir İdaresi'ne kayıtlı kar amacı gütmeyen kuruluşlar	1,26 milyon	1,41 milyon	1,56 milyon	23,6	
IRS'e raporlama yapan kar amacı gütmeyen kuruluşlar	444.161	552.569	618.062	39,2	
Gelirler (USD)	1,15 trilyon	1,63 trilyon	2,06 trilyon	78,3	40,8
Harcamalar (USD)	1,01 trilyon	1,48 trilyon	1,94 trilyon	91,8	51,5
Aktif (USD)	2,57 trilyon	3,50 trilyon	4,49 trilyon	74,8	38,1
Kamuya Hizmet Eden Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar	688.600	847.954	979.901	42,3	
IRS'e raporlama yapan kamuya hizmet eden kar amacı gütmeyen kuruluşlar	249.859	313.164	366.086	46,5	
Gelirler (USD)	837 milyar	1,17 trilyon	1,51 trilyon	80,9	42,9
Harcamalar (USD)	750 milyar	1,08 trilyon	1,45 trilyon	94,0	53,2
Aktif (USD)	1,50 trilyon	2,07 trilyon	2,71 trilyon	30,6	42,6

Kaynak: Amy S. Blackwood, Katie L. Roeger, and Sarah L. Pettijohn; The Nonprofit Sector In Brief: Public Charities, Giving, and Volunteering, 2012, Urban Institute, 2012, (Çevrimiçi) <http://www.urban.org/UploadedPDF/412674-The-Nonprofit-Sector-in-Brief.pdf>, 21.07.2014.

Tablo 3'e göre; 2010 itibariyle IRS'e 2.06 trilyon USD getiri ve 4,49 trilyon USD aktif bildiriminde bulunmuş olup, enflasyondan arındırıldı-

¹⁰² Katie L. Roeger, Amy S. Blackwood, Sarah L. Pettijohn; **The Nonprofit Almanac 2012**, The Urban Institute Press, Washington D.C., 2012, p.17.

¹⁰³ Amy S. Blackwood, Katie L. Roeger, and Sarah L. Pettijohn; "The Nonprofit Sector In Brief: Public Charities, Giving, and Volunteering, 2012, Urban Institute", 2012, (Çevrimiçi) <http://www.urban.org/UploadedPDF/412674-The-Nonprofit-Sector-in-Brief.pdf>, 21.07.2014.

ğında gelirler son 10 yılda %41 oranında artmıştır. Harcamalardaki artış oranı ise, getiri ve aktiflerden daha yüksektir. Tüm kayıtlı kuruluşların yaklaşık 2/3'ünü oluşturan ve aktif büyüklük bakımından %60'dan fazla paya sahip olan kamuya hizmet eden kuruluşlar, tüm kuruluşların sayılarının da üzerinde bir artış göstererek, son 10 yılda %42 oranında artmıştır.

Kar amacı gütmeyen kuruluşların gelirleri, kamu, özel sektör, firmalar, hanehalkı gibi sağlayıcısına göre çeşitlilik göstermekte; nakdi ve gönüllü çalışma şeklinde değerlendirildiğinde zaman, mal, hizmet şeklinde gayri-nakdi nitelikte olmakta; bağışlar, yapılan satışlardan sağlanan gelir, üyelik aidatları şeklinde de farklılıklar gösterebilmektedir. Fonlamayı sağlayanlara göre gelir kaynakları;

1. Kamu sektöründen sağlanan kaynaklar:

Belirli faaliyet ve programları desteklemek için doğrudan ve sunulan hizmetlerin karşılığı olarak dolaylı ödeme yapılmaktadır.

2. Özel bağışlar:

Vakıflardan, özel şirketlerden, hanehalkından sağlanan bağışlar bu kapsamdadır.

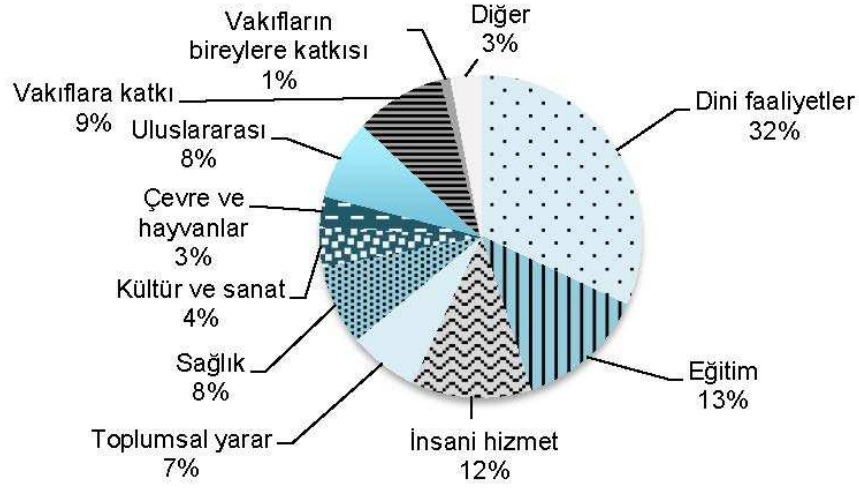
3. Özel kazançlar ve ticari kazançlar:

Sunulan hizmetler karşılığı sağlanan kazançlar, üyelik harçları, ürün satışından sağlanan kazançlar ve yatırım getirilerinden oluşmaktadır.¹⁰⁴

2012 yılı Giving USA raporuna göre, 2011 yılı için sektördeki harcamaların dağılımı Şekil 2 ile gösterilmiştir. Bu çerçevede, yapılan harcamaların büyük bölümünü dini faaliyetler, eğitim ve insani hizmet oluşturmaktadır.

¹⁰⁴ Helmut K. Anheier, **Nonprofit Organizations: Theory, Management, Policy, a.g.e.**, p.205.

Şekil 2: 2011 Yılında Kar Amacı Gütmeyen Sektör Harcamalarının Dağılımı(%)

Kaynak: Independent Sector, “The Sector’s Economic Impact”, (Çevrimiçi)
http://www.independentsector.org/economic_role#sthash.bw4SuKdi.dpbs,
22.07.2014.

4.3.2. Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların GSYİH İçindeki Payı

ABD’de ekonomik büyüklüklerin ölçümü üzerinde çalışmalar yapan Ekonomik Analiz Bürosu (The Bureau of Economic Analysis) ekonomiyi kamu, işletmeler, hanehalkı ve hanehalkına hizmet sunan kar amacı gütmeyen kuruluşlar olarak 4 sektöre ayırmaktadır. Hanehalkına hizmet sunan kar amacı gütmeyen kuruluşlar bu sınıflandırmada 5 kategoride hizmet sunmaktadırlar:

1. Dini ve refaha yönelik kuruluşlar (vakıflar, müzeler, kütüphaneler gibi)
2. Sağlık
3. Eğitim ve araştırma
4. Eğlence-dinlenme (kültürel, spor, kardeşlik kuruluşları gibi)
5. Bireylere yönelik faaliyetler (sendikalar, adli yardım kuruluşları gibi)

Belirtilen kategorideki kar amacı gütmeyen kuruluşların 2010 itibarıyla GSYİH'ya katkısı 804,8 trilyon USD büyüklük ile %5,5'tir.¹⁰⁵

Tablo 4: GSYİH'ya Katkıların Sektörel Dağılımı, 1930-2010 (milyar USD)

Yıl	GSYİH	Firmalar	Hanehalkı	Kar Amacı Gütmeyen Sektör	Merkezi devlet
1930	91,2	77,3	6,9	1,6	5,4
1970	1.038,3	802,2	59,8	32,8	143,5
2000	9.951,5	7.715,5	673,5	483,7	1.078,8
2008	14.291,5	10.787,8	1.042,8	762,9	1.698,0
2009	13.939,0	10.388,8	1.046,9	789,1	1.764,1
2010	14.526,5	10.879,1	1.033,6	804,8	1.809,1

Kaynak: Katie L. Roeger, Amy S. Blackwood, Sarah L. Pettijohn; **The Nonprofit Almanac 2012**, The Urban Institute Press, Washington D.C., 2012, p.22.

4.3.3. İstihdam Potansiyeli

ABD'de sektörde 2010 yılında 13,7 milyon kişi istihdam edilmiş olup, sektör istihdamı tarım dışı istihdamın %10,6'sıdır. Tablo 5'e göre, kar amacı gütmeyen sektördeki istihdam artışı ve tarım dışı istihdamdaki düşüş

¹⁰⁵ Katie L. Roeger, Amy S. Blackwood, Sarah L. Pettijohn; **The Nonprofit Almanac 2012**, a.g.e., p.21.

toplam istihdam içinde kar amacı gütmeyen sektör payını artırmış, 2008 krizinin etkisiyle tarım dışı istihdamdaki düşüşe karşılık kar amacı gütmeyen sektörde istihdam artışı devam etmiştir. Bu durum, kar amacı gütmeyen sektörün istihdam açısından esnek yapıda olduğunu göstermektedir. Sektörün esnek yapısı faaliyet gösterdikleri hizmet alanları ile ilgili olup, devlet bazı alanlara yaptığı fonlamalar ile hizmet alanlarını etkilemekte, demografik yapıdaki değişim (nüfusun yaşlanması, kadınların işgücüne katılımı vb.) hizmetlere talebi arttırmaktadır.¹⁰⁶

Tablo 5: 1998-2010 Dönemi Amerika’da Kar Amacı Gütmeyen Sektörde İstihdam

Yıl	Kar amacı gütmeyen sektör istihdamı (Bin)	Tarımdışı İstihdam (Bin)	Kar amacı gütmeyen sektörün payı (%)
1998	11.092	125.930	8,8
1999	11.370	128.993	8,8
2000	11.659	131.785	8,8
2001	11.971	131.826	9,1
2002	12.348	130.341	9,5
2003	12.538	129.999	9,6
2004	12.660	131.435	9,6
2005	12.723	133.703	9,5
2006	12.900	136.086	9,5
2007	13.164	137.598	9,6
2008	13.272	136.790	9,7
2009	13.418	130.807	10,3
2010	13.699	129.818	10,6

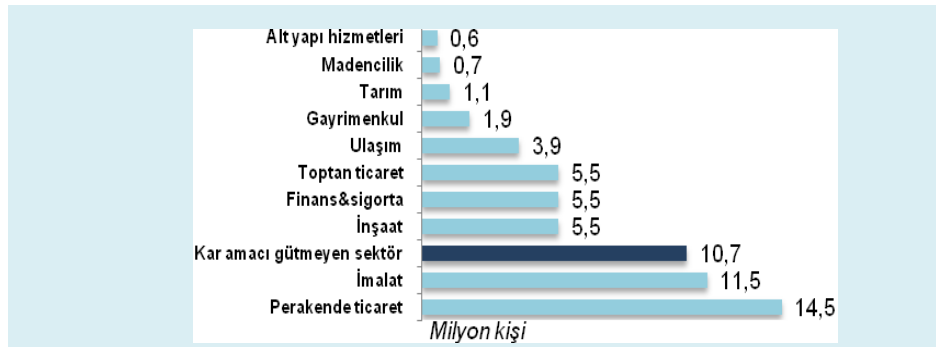
Kaynak: Katie L. Roeger, Amy S. Blackwood, Sarah L. Pettijohn; **The Nonprofit Almanac 2012**, The Urban Institute Press, Washington D.C., 2012, p.25.

Amerika’da kar amacı gütmeyen sektörün istihdam açısından önemli Şekil 3’te diğer sektörler ile yapılan kıyaslama sonucunda da değeri-

¹⁰⁶ Lester M. Salamon, S. Wojciech Sokolowski, Stephanie L. Geller; **Holding The Fort: Nonprofit Employment During A Decade Of Turmoil**, Johns Hopkins University, Nonprofit Employment Bulletin No.39, January 2012, p.13.

dirilebilmektedir. 2010/1.yarıyıl itibariyle, 10.7 milyon ücretli çalışan ile kar amacı gütmeyen sektör istihdam açısından en büyük 3. sektördür.

Şekil 3: Haziran 2010 İtibariyle Amerika'da Seçilen Sektörler ile Kar Amacı Gütmeyen Sektörün İstihdam Açısından Karşılaştırması

Kaynak: Lester M. Salamon, S. Wojciech Sokolowski, Stephanie L. Geller; **Holding The Fort: Nonprofit Employment During A Decade Of Turmoil**, Johns Hopkins University, Nonprofit Employment Bulletin No.39, January 2012, p.2.

Tablo 6'da ABD'de 2010 yılı için kar amacı gütmeyen sektördeki istihdamın sektörler bazında dağılımı sunulmuştur. Buna göre, istihdamın en büyük bölümü %55'lik pay ile insan sağlığı ve sosyal hizmetler sektöründedir. İkinci büyük pay %22 ile diğer hizmetlerde,¹⁰⁷ üçüncü büyük pay %17 ile eğitim sektöründedir. Aynı dönem için sektörel bazda ödenen ücret dağılımı incelendiğinde sağlık sektörünün %56 oran ile en yüksek payı aldığı görülmektedir. Ücret hesaplamalarında gönüllü çalışanların katkıları hesaplamalara dahil edilmemiştir. Sadece ücretli çalışanlara yönelik değer yansıtılmaktadır.

¹⁰⁷ Diğer hizmetler kapsamında, makina ve ekipman onarım hizmetleri, dini faaliyetler ile ilgili hizmetler, savunma hizmetleri, cenaze hizmetleri, kişisel bakım hizmetleri, hayvan bakım hizmetleri gibi hizmetler yer almaktadır.

Tablo 6: 2010 Yılı İtibariyle Amerika’da Kar Amacı Gütmeyen Sektördeki İstihdam ve Ödenen Ücretin Sektörler Bazında Dağılımı

Sektör	İstihdam	% Pay	Ödenen ücret (Milyon USD)
Tarım, Ormancılık, Balıkçılık ve Avcılık	12.254	0,09	396
Altyapı hizmetleri	28.202	0,21	2.505
Ulaşım ve Depolama	2.091	0,02	105
Bilgi ve İletişim	37.380	0,27	2.836
Finans ve sigorta faaliyetleri	79.636	0,58	7.070
Gayrimenkul faaliyetleri	3.386	0,02	158
Mesleki, bilimsel ve teknik hizmetler	197.451	1,44	15.997
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	32.406	0,24	1.128
Eğitim	2.350.982	17,16	94.016
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	7.460.825	54,46	329.196
Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor	524.332	3,83	14.984
Konaklama ve yiyecek hizmeti	18.965	0,14	374
Diğer hizmetler	2.950.798	21,54	96.629
Toplam	13.698.709	100	565.394

Kaynak: Katie L. Roeger, Amy S. Blackwood, Sarah L. Pettijohn; **The Nonprofit Almanac 2012**, The Urban Institute Press, Washington D.C., 2012, p.27 ve p.29’ dan yararlanarak oluşturulmuştur.

4.3.4. Gönüllü Çalışma Alanları

Amerika’da The Corporation for National and Community Service (CNCS)’in “The 2012 Volunteering and Civic Life in America” raporuna göre, 2011 yılında gönüllü çalışan sayısı 64,3 milyon kişi olup,¹⁰⁸ gönüllülük oranı %26.8’dir.¹⁰⁹ Kişi başına gönüllü çalışma saati 32.7 sa.,¹¹⁰ gönüllü çalışma süresi 7.9 milyar saat ve bu çalışmanın ekonomik değeri 171 milyar

¹⁰⁸ The Corporation for National and Community Service, “Volunteering And Civic Life In America 2012”, (Çevrimiçi) <http://www.volunteeringinamerica.gov/assets/resources/FactSheetFinal.pdf>, 21.07.2014.

¹⁰⁹ The Corporation for National and Community Service, “Volunteering And Civic Life In America:Rankings” (Çevrimiçi) <http://www.volunteeringinamerica.gov/rankings/Large-Cities/Volunteer-Rates/2011>, 21.07.2014.

¹¹⁰ The Corporation for National and Community Service, “Volunteering And Civic Life In America:Rankings”(Çevrimiçi)<http://www.volunteeringinamerica.gov/rankings/Large-Cities/Volunteer-Hours-per-Resident/2011>. 21.07.2014.

USD'dır.¹¹¹ 2011 itibariyle, yapılan gönüllü çalışmada en yüksek pay %34,4 ile dini faaliyetlere aittir. Eğitim %26,6, sosyal hizmetler %14,2, sağlık %8,2, şehre yönelik işler %5,5, spor sanat alanları %3,6 pay almıştır.

Tablo 7'ye göre, gönüllü çalışanlar demografik açıdan incelendiğinde, kadınların büyük paya sahip olduğu, orta yaşlı grupta, üniversite mezunlarında ve daha çok evlilerde gönüllü çalışmanın yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Gönüllü Çalışanların Demografik Dağılımı (%)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Toplam	27.4	28.8	28.8	28.8	26.7	26.2	26.4	26.8	26.3
Cinsiyet									
Erkek	23.6	25.1	25.0	25.0	23.0	22.9	23.2	23.3	23.2
Kadın	31.0	32.2	32.4	32.4	30.1	29.3	29.4	30.1	29.3
Yaş									
16 yaş ve üzeri	27.4	28.8	28.8	28.8	26.7	26.2	26.4	26.8	26.3
16-24	21.9	24.1	24.2	24.4	21.7	20.8	21.9	22.0	21.9
25-34	24.8	26.5	25.8	25.3	23.1	22.6	22.8	23.5	22.3
35-44	34.1	34.7	34.2	34.5	31.2	30.5	31.3	31.5	32.2
45-54	31.3	32.7	32.8	32.7	31.2	30.1	29.9	30.8	30.3
55-64	27.5	29.2	30.1	30.2	27.9	28.4	28.1	28.3	27.2
65 yaş ve üzeri	22.7	23.7	24.6	24.8	23.8	23.8	23.5	23.9	23.6
Eğitim Durumu									
Lise altı	10.1	9.9	9.6	10.0	9.3	9.0	9.4	8.6	8.8
Lise	21.2	21.7	21.6	21.2	19.2	18.6	18.1	18.8	17.9
Üniversite altı	32.8	34.1	34.2	33.7	30.9	30.7	30.0	30.5	29.2
Üniversite	43.3	45.6	45.7	45.8	43.3	41.8	42.2	42.8	42.3
Medeni Durum									
Bekar	21.2	22.8	23.2	23.0	20.3	19.2	20.4	20.6	20.3
Evli	32.7	34.0	33.9	34.1	32.2	31.9	31.6	32.3	32.0

Kaynak: Katie L. Roeger, Amy S. Blackwood, Sarah L. Pettijohn; **The Nonprofit Almanac 2012**, The Urban Institute Press, Washington D.C., 2012, p.54.

¹¹¹ The Corporation for National and Community Service, "Volunteering And Civic Life In America 2012", (Çevrimiçi) <http://www.volunteeringinamerica.gov/assets/resources/FactSheetFinal.pdf>, 21.07.2014.

İncelenen veriler ışığında, 2.3 milyon adet kuruluşu bulunan, GSYİH'ya 805 trilyon USD ile %5,5 oranında katkı sağlayan, 13,7 milyon çalışanı ve tarım dışı istihdam içinde %10,6 payı ile istihdama önemli katkıları bulunan, resesyon dönemlerinde dahi istihdam yaratma gücünü devam ettiren, 64.3 milyon gönüllü çalışanı ile dini faaliyetler, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler alanlarında önemli katkılar sunan ve 171 milyar USD ekonomik değer yaratan kar amacı gütmeyen kuruluşların Amerikan ekonomisi ve toplumu açısından önemli bir değer taşıdığı görülmektedir.

SONUÇ

Refahın piyasa merkezli sağlanmasına dayalı liberal model uygulayan ülkelerde geniş bir kar amacı gütmeyen sektörün varolduğu görülmektedir. Her ne kadar liberal model kapsamında, sosyal politika uygulamalarında piyasa tercihi sözkonusu olsa da, çalışmada devletin hala önemli bir konuma sahip olduğu ancak sosyal politikanın üretilmesinde özellikle diğer refah devleti modelleri ile kıyaslama yapıldığında devletin payının küçüldüğü göze çarpmaktadır. Bu çerçevede, kamu sosyal harcamalarının GSYİH içindeki payları modeller ve seçilen ülkelerin ortalama değerleri bazlı incelendiğinde, muhafazakar modelde %30; sosyal demokrat modelde %28, liberal modelde %21'e ulaştığı görülmektedir. Liberal modelde kamunun yarattığı bu boşluğun doldurulmasında kar amacı gütmeyen sektör önemli katkılar sağlamaktadır. Liberal modelin önde gelen temsilcilerinden ABD örneği ele alındığında, refahın sağlanmasına yönelik çeşitli faaliyet alanlarında, farklı niteliklerde pek çok kuruluşun varolduğu görülmektedir. 2,3 milyon adet kuruluş, 2 trilyon USD harcama ile dini faaliyetler, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, uluslararası faaliyetler ve benzeri pek çok alanda faaliyet göstererek sistemde devletin yaratmış olduğu boşluğu doldurmaktadır. Bahsekonu kuruluşlar içinde kamusal amaçlı kuruluşların payının 2/3 seviyelerinde olması da devletin yarattığı boşluğun doldurulmasına gayretin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.

ABD örneğinde, kar amacı gütmeyen kuruluşlar kadar refahın sağlanmasında gönüllü çalışmanın katkısı da yadsınamaz bir gerçektir. 64 milyon kişi, kişi başına 32,7 saat bilfiil toplum yararına çalışarak 171 milyar USD ekonomik değer yaratmaktadır. Yapılan gönüllü çalışmanın kadınlar ve

evli bireylerce gerçekleştirilmesi de dikkate değer bir konudur. Bu durum, ABD'nin liberal refah modeli özelliğinin de bir sonucudur. Bu noktada, Amerikan refah modeli ailenin refahın sağlanmasında öncelikli konumda bulunduğu, bu bağlamda kadının geleneksel rolüne vurgu yapan, kadının görevlerini piyasa dışı faaliyetler ile tanımlayan muhafazakar modelden ayrılmaktadır. Gönüllü katılımın bu denli yaygın olduğu sistemde, gönüllülük bilincinin tarihsel geçmişi büyük önem taşımaktadır. Şüphesiz ABD'de kar amacı gütmeyen sektörün bu denli gelişiminde devletin diğer refah modellerinin aksine kar amacı gütmeyen sektörü kısıtlamak yerine finansmanına katkıda bulunarak desteklemesi büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla, ABD'de kar amacı gütmeyen sektör, uzun tarihi geçmişe sahip gönüllülük bilinci, profesyonelliği, sivil katılımı, piyasa ve devlet ile olan güçlü bağları ile ayrıcalıklı bir konuma sahiptir.

Sektörün ABD açısından bir diğer önemli özelliği, istihdam yaratma kapasitesinde sağladığı esnekliktir. Yaşanan son küresel kriz ile birlikte özel sektörde ciddi iş kayıpları yaşanmışken, kar amacı sektörde istihdam artışı göze çarpmaktadır. Bu durum, sektörün faaliyet gösterdiği alanlar ile ilgili olduğu kadar esnek yapısı ile de alakalıdır. ABD'de bugün 10 milyon kişiye istihdam yaratan sektör, istihdam yaratma gücü bağlamında üçüncü büyük sektör konumundadır.

Sonuç olarak, ABD'de kar amacı gütmeyen sektörün Amerikan ekonomisi ve toplumu için önemli bir yerinin olduğu, refahın sağlanmasında devlet ile kar amacı gütmeyen kuruluşların karşılıklı etkileşim halinde sistemin yarattığı boşluğa çözüm aradığı görülmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Alber, Jens; **What the European and American Welfare States Have in Common and Where They Differ- Facts and Fiction in Comparisions of the European Social Model and the United States**, WZB Discussion Paper, No: 2009-203, 2009, p.14.
- Alesina, Alberto, Edward Glaeser, Bruce Sacerdote; **Why Doesn't The US Have A European- Style Welfare State?**, Harvard Institute of Economic Research Discussion Paper, No:1933, 2011, p.12.
- Anheier, Helmut K., Lester M. Salamon; "The Nonprofit Sector in Comparative Perspective", **The Nonprofit Research Handbook-Second Edition**, Ed. by W.W. Powell and R.Steinberg, Yale University Press, 2006.
- Anheier, Helmut K.; **Nonprofit Organizations: Theory, Management, Policy**, Routledge Taylor and Francis Group, 2005.
- Arnsberger, Paul et.al.; "A History Of The Tax-Exempt Sector: An SOI Perspective", (Çevrimiçi) <http://www.irs.gov/pub/irs-soi/tehhistory.pdf>, 19.07.2014.
- Blackwood, Amy S., Katie L. Roeger, Sarah L. Pettijohn; "The Nonprofit Sector In Brief: Public Charities, Giving, and Volunteering, 2012, Urban Institute, 2012", (Çevrimiçi) <http://www.urban.org/UploadedPDF/412674-The-Nonprofit-Sector-in-Brief.pdf>, 21.07.2014.
- Boris, Elizabeth T.; "Nonprofit Organizations in a Democracy: Roles and Responsibilities", **Nonprofits and Government: Collaboration and Conflict**, Ed. by Elizabeth T.Boris, C. Eugene Steuerle, 2nd Edition, USA, The Urban Institute Press.
- Briggs, Asa; "The Welfare State in Historical Perspective", **Welfare Theory and Development**, Ed. Peter Alcock, Martin Powell, SAGE Library of Health and Social Welfare, 2011.
- Dieckhoener, Caroline, Andreas Peichl; Financing Social Security: Simulating Different Welfare State Systems for Germany, **IZA Discussion Paper**, No. 4135, April 2009.

Drucker, Peter; "The Third Sector: America's Non- Market Counterculture", The Social Contract Press, Volume:1, Number:2, Winter 1990-1991, (Çevrimiçi) http://www.thesocialcontract.com/artman2/publish/tsc0102/article_16.shtml, 20.07.2014.

Erdal, Süleyman; "Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti Uygulamaları Açısından İsveç Modelinin Değerlendirilmesi" (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

Esping-Andersen, Gøsta; **The Three Worlds of Welfare Capitalism**, Princeton University Press, 1990.

Fenger, H.J.M; "Welfare Regimes in Central and Eastern Europe: Incorporating Post-Communist Countries in a Welfare Regime Typology", **Contemporary Issues and Ideas in Social Sciences**, August 2007.

Foundation Group; "What is a 501(c)(3)?" (Çevrimiçi) <http://www.501c3.org/what-is-a-501c3/>, 20.07.2014.

Fujimura, Masayuki; "The Welfare State, The Middle Class, and the Welfare Society", **Review of Population and Social Policy**, No.9, 2000, p.1-23.

Garcia- Moran, Eva M.; **Child Care Costs, Female Labor Force Participation and Public Policy**, Job Market Paper, 2010.

Goodin, Robert E. et.al; **The Real Worlds of Welfare Capitalism**, Cambridge University Press, United Kingdom, 2003.

Grell, Britta, **Unemployment Compensation in the United States: Provisions and Institutional Changes Since the 1980s**, Life Course Risks Working Paper, No.1, 2011, p.7.

Hammack, David C.; **Making The Nonprofit Sector In The United States: A Reader**, USA, Indiana University Press, 1998.

Hodgkins, Kevin A.; "Against the Third Sector as a Contrivance of the State: An Historical and Economic Analysis of Charity as Market Response to Market Need", (Çevrimiçi) <http://mises.org/journals/scholar/hodgkins.pdf>, 19.07.2014.

ILO, “Factsheet: Women and Gender Inequality in the U.S. Labor Force”, (Çevrimiçi) http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---ilo-washington/documents/genericdocument/wcms_218477.pdf, 16.09.2014.

Independent Sector; “The Sector’s Economic Impact”, (Çevrimiçi) http://www.independentsector.org/economic_role#sthash.bw4SuKdi.dpbs, 22.07.2014.

IRS; “Public Charities”, (Çevrimiçi) <http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Charitable-Organizations/Public-Charities>, 20.07.2014.

IRS; “Examples of Tax-Exempt Social & Recreational Clubs”, (Çevrimiçi) <http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Examples-of-Tax-Exempt-Social-and-Recreational-Clubs>, 20.07.2014.

IRS; “Gross Receipts Defined”, (Çevrimiçi) <http://www.irs.gov/Charities-%26-Non-Profits/Gross-Receipts-Defined>, 20.07.2014.

IRS; “Labor and Agricultural Organizations”, (Çevrimiçi) <http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Labor-and-Agricultural-Organizations>, 21.07.2014.

IRS; “Tax Guide For Church and Religious Organizations: Benefits and Responsibilities Under the Federal Tax Law”, (Çevrimiçi), <http://www.irs.gov/pub/irs-pdf/p1828.pdf>, 20.07.2014.

IRS; “Types of Organizations Exempt Under Section 501 (c)(6)”, [http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Types-of-Organizations-Exempt-under-Section-501\(c\)\(6\)](http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Types-of-Organizations-Exempt-under-Section-501(c)(6)), 20.07.2014.

IRS; “Exempt Purposes: Code Section 501(c)(7)”, (Çevrimiçi), [http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Exempt-Purposes-Code-Section-501\(c\)\(7\)](http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Exempt-Purposes-Code-Section-501(c)(7)) 20.07.2014.

Kienker, James R.; “History of Nonprofit Leadership in the United States: From the Great Depression to the World War II”, **Leadership in Nonprofit Organizations: A Reference Handbook**, Ed. by Kathryn A. Agard, USA, Sage Publications, Vol.1, 2011.

Kolberg, Jon Eivind, Gøsta Esping-Andersen; “Welfare States and Employment Regimes”, **The Study of Welfare State Regimes**, Ed. by Jon Eivind Kolberg, M.E. Sharpe Inc., USA, 1992, p3-36.

Koray, Meryem; “Görölmek İstenmeyen Gerçek: Sosyal Refah Politikaları ve Demokrasi İlişkisi”, **Çalışma ve Toplum**, Sayı:2005/2, 2005, s. 27-60.

Lindbeck, Assar; **The Welfare State-Background, Achievements, Problems**, Research Institute of Industrial Economics Working Paper, No.662, 2006, p.2.

Lindbom, Anders; “Dismantling the Social Democratic Welfare Model? Has the Swedish Welfare State Lost Its Defining Characteristics?”, **Scandinavian Political Studies**, Vol.24, No.3, 2001, p.171-193.

Myles John, Jill Quadagno; “Political Theories of the Welfare State”, **Social Service Review**, March 2002, p.34-57.

NCCS; “Statistics”, (Çevrimiçi) <http://nccsweb.urban.org/PubApps/profile1.php?state=US>, 21.07.2014.

Nelson, Moira, John D. Stephens; **Welfare State Regimes and Women’s Employment**, Institute for International Integration Studies, Trinity College, Dublin, 16-17 May 2008.

OECD; “Social Expenditure Database (SOCX)” (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/els/soc/socialexpendituredatabasesocx.htm> 19.07.2014.

OECD; “Public and private social expenditure in percentage of GDP in 2009”, (Çevrimiçi)<http://www.oecd.org/els/soc/socialexpendituredatabasesocx.htm>, 19.07.2014.

OECD; “Social Expenditure Aggregated Data”, (Çevrimiçi) http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=SOCX_AGG, 19.07.2014.

Özdemir, Süleyman, Halis Başel, Hasan Şenocak; “Sivil Toplum Kuruluşları (STK)’nın Artan Önemi ve Üsküdü’da Faaliyet Gösteren Bazı STK’lar Üzerine Bir Araştırma”, **Sosyal Siyaset Konferansları**, Sayı: 56, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayınları, s.151-234.

- Özdemir, Süleyman, Zeki Parlak: “The Increasing Importance of the Civil Society Organizations (CSOs)”, **First International Symposium on Sustainable Development (ISSD’09)**, Vol: 1, Economy and Management Proceedings, (Editor: H. Padem), June 9–10, 2009, Sarajevo – Bosnia and Herzegovina, p.306-315.
- Özdemir, Süleyman; “Kar Gütmeyen Kuruluşlar (KGK) ve Sosyal Refahın Sağlanmasında Artan Rolü”, **Sosyal Siyaset Konferansları**, Sayı: 48, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, s.129-161.
- Özdemir, Süleyman; “Sosyal Gelişim Düzeyleri Farklı Refah Devletlerinin Sınıflandırılması Üzerine Bir İnceleme”, **Sosyal Siyaset Konferansları**, (Prof. Dr. Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı), Sayı: 49, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, 2005, s.231–266.
- Özdemir, Süleyman; **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, 2.bs., İstanbul, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2007/57, İstanbul, 2007.
- Parker, Willie; “An Overview Of The Non profit Sector In The United States”, (Çevrimiçi) <http://voices.yahoo.com/an-overview-non-profit-sector-united-275128.html>, 19.07.2014.
- Petring, Alexander et.al; **Social Democracy Reader 3: Welfare State and Social Democracy**, Friedrich-Ebert-Stiftung, 2012.
- Powell, Martin, Armando Barrientos; “Welfare Regimes and the Welfare Mix”, **European Journal of Political Research**, No.43, 2004, p.83-105.
- Reed, Paul B., Valerie J. Howe; “Defining and Classifying the Nonprofit Sector”, **Nonprofit Sector Knowledge Base Project Report**, 1999.
- Roeger, Katie L., Amy S. Blackwood, Sarah L. Pettijohn; **The Nonprofit Almanac 2012**, The Urban Institute Press, Washington D.C., 2012.
- Rosenbluth, Frances, Matthew Light, and Claudia Schrag, “The Politics of Low Fertility:Global Markets, Women’s Employment, and Birth Rates in Four Industrialized Democracies”, **American Political Science Association Annual Meeting**, Boston, 28.08.2002, 1-60.

- Ruth Lilly Special Collections and Archives; "Independent Sector Records: 1971-1996", **Indiana University-Purdue University**, Indianapolis.
- Salamon, Lester M., S. Wojciech Sokolowski, Stephanie L. Geller; **Holding The Fort: Nonprofit Employment During A Decade Of Turmoil**, Johns Hopkins University, Nonprofit Employment Bulletin No.39, January 2012.
- Salamon, Lester M., Stephanie L. Geller, Chelsea L. Newhouse; "What Do Nonprofits Stand For?: Renewing The Profit Value Commitment", **Johns Hopkins University Center For Civil Society Studies**, Listening Post Communique No: 22, December 2012.
- Salamon, Lester M.; "Defining The Nonprofit Sector: The United States", **Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project**, no.18, Ed. by Lester M. Salamon and Helmut K. Anheier, USA, 1996.
- Salamon, Lester M.; "The Resilient Sector: The Future of Nonprofit America", **The State Of Nonprofit America**, Ed. by Lester M. Salamon, Brookings Institution Press, Washington D.C., 2012.
- Schulz-Forberg, Hagen; "Welfare State", **Encyclopedia of Global Studies**, Ed. by Helmut K. Anheier, Mark Juergensmeyer, Victor Faessel, Thousand Oaks, SAGE Publications, 2012, 1783-1788.
- Soede A.J. et.al; **Unequal Welfare States: Distributive Consequences of Population Ageing in Six European Countries**, Social and Cultural Planning Office, The Hague, June 2004.
- Stier, Haya, Noah Lewin-Epstein, Michael Braun; "Welfare-Regimes, Family-Supportive Policies, and Women's Employment Along The Life-Course", **American Journal of Sociology**, Vol.106, No.6, May 2001, p. 1731-1760.
- Stephens, John D.; **The Scandinavian Welfare States: Achievements, Crisis and Prospects**, United Nations Research Institute for Social Development, June 1995.
- Şahin, Levent, Mustafa Öztürk; "Küreselleşme Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye'deki Durumu", **Sosyal Siyaset Konferansları**, 54. Kitap, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayın No:4743, İktisat Fakültesi Yayın No:596, 2008, s.1-29.

The Corporation for National and Community Service; “Volunteering And Civic Life In America: Rankings” (Çevrimiçi) <http://www.volunteeringinamerica.gov/rankings/Large-Cities/Volunteer-Rates/2011>, 21.07.2014.

The Corporation for National and Community Service; “Volunteering And Civic Life In America: Rankings” (Çevrimiçi) <http://www.volunteeringinamerica.gov/rankings/Large-Cities/Volunteer-Hours-per-Resident/2011>, 21.07.2014.

The Corporation for National and Community Service; “Volunteering And Civic Life In America 2012”, (Çevrimiçi) <http://www.volunteeringinamerica.gov/assets/resources/FactSheetFinal.pdf>, 21.07.2014.

The Corporation for National and Community Service; “Volunteering And Civic Life in America” (Çevrimiçi) <http://www.volunteeringinamerica.gov/national>, 21.07.2014.

Tokol, Aysen, Yusuf Alper; **Sosyal Politika**, 3.bs., Dora Yayınları, Ekim 2012.

Uğur, Suat; **Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri**, Ekin Yayınevi, Ekim 2011.

US Legal Definitions; “Benevolent Insurance Company Law and Legal Definition”, (Çevrimiçi) <http://definitions.uslegal.com/b/benevolent-insurance-company/>, 21.07.2014.

Worth, Michael J.; “Nonprofit Management: Principles and Practice”, (Çevrimiçi) <http://www.sagepub.com/upm-data/23269> Chapter 1 <http://www.sagepub.com/upm-data/23269> Overview of the Nonprofit Sector.pdf, 20.07.2014.

Yeğen, Mesut v.d.; **Türkiye’de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü**, Yaşama Dair Vakıf Vakıf, Nisan 2010.

Zuns, Olivier; **Philanthropy in America: A History (Politics and Society in Twentieth Century America)**, Princeton University Press, Princeton, 2012.

_____, Political Action Committees, (Çevrimiçi) <http://www.taxfreecharity.com/politicalactioncommittees.htm>, 20.07.2014.